

Forklaring av den hellige Messe

av

pastor Dr. teol. J. van der Burg

Utgitt av det katolske sogneprestembedet i Stavanger

IMPRIMATUR

Stavanger, die 6. Maji 1944

+ J. Mangers

Ep. tit. Sel.

Vic. Ap. Oslo.

INNLEDNING

Hva er den hellige messe?

Den hellige messe er de kristnes hovedgudstjeneste, endelig opphøyet over ethvert alminnelig bønne- eller sangmøte, fordi Jesus ved den hellige messe kommer til oss i egen person og ofrer seg for oss på alteret under skikkelsene av brød og vin.

Jesu offer på alteret forherliger Gud mer enn alle englers og menneskers lovprisning til sammen. Med hvilken hellig glede og ærefrykt skal vi da ikke overvære den hellige messe? Ved andaktsfull deltagelse i Jesu offer oppfyller vi på den mest verdige måte vår plikt til å tilbe Gud og å takke Ham for hans velgjerninger. Messeofret er det mest virksomme middel til avvende syndestraffer og å nedkalle Guds hjelp over oss selv og andre, over levende og døde. Allerede gjennom profeten Malakias forutsa Gud at det er særlig ved det eukaristiske offer vi skal forherlige hans navn (Mal. 1,11).

Den hellige messe er det samme som Jesus gjorde aftenen før sin lidelse. På en hemmelighetsfull måte utgjød Han allerede da sitt blod for å fremstille og å frembære sin død på korset. I en sann betydning kan vi si at messeofret gjør selve korsofferet nærværende blant oss.

Fra apostlenes tid av har "alteret" (Hebr. 13, 10) vært midtpunktet i den kristne kultus. Den katolske messeliturgi er den dag i dag vesentlig den samme som i oldkirken. Det er den samme messeliturgi som ble brukt her i Norge på den hellige Olavs tid, og som våre forfedre lyttet til i Nidaros- og Stavangerdomen, liksom i de mange andre kirker omkring i landet.

Å, måtte våre annerledestroende brødre få øynene opp for hvilken skatt de har mistet, da man tok fra dem det hellige messeoffer.

Til veiledning for de kirkebesøkende vil vi først gi en forklaring av messebønnene. Deretter følger en utredning av Kirkens lære om messeofret (og om Alterets Sakrament i alminnelighet). I denne vil følgende punkter bli bevist:

- Jesus er virkelig nærværende i Alterets Sakrament	s 42
- Brødet og vinen blir til Jesu legeme og blod, mens brødets og vinens skikkelser blir bevart	s 52
- Den sakramentale forvandling fullbyrdes ved konsekrasjonsordene. Bare en gyldig vigslet prest har makt til å forvalte Alterets Sakrament	s 56
- Jesus har innstiftet Alterets Sakrament ikke bare som et måltid, men også som et offer	s 59
- I messeofrets frukter får vi mest del ved å motta den hellige kommunion (dvs. gå til Herrens bord). For å bli forenet med den hele Kristus er det ikke nødvendig å motta den hellige kommunion under begge skikkelser	s 68
I et tillegg vil vi forklare de viktigste seremonier som anvendes ved den hellige messe	s 76
- og angi grunnene til at presten ber messebønnene på latin	s 90
Avslutning: Kom i hu at du helligholder hviledagen	s 92

Messebønnene med forklaring.

Velsignelse med vievann.

Før hovedgudstjenesten på søndagene velsigner presten de tilstedeværende med vievann for å minne om og for å nedbe det rene sinnelag vi må ha når vi overværer de hellige mysterier. Under bestenkningen synges følgende bønner, hvis første del er tatt av Davids 50. (51.) salme (i påsketiden noe annerledes):

Presten: Asperges me,	Bestenk meg, Herre, med isop, og jeg skal bli
Alle: Domine, hyssopo, et mundabor; lavabis me, et super nivern dealbabor.	ren; tvætt meg, og jeg skal bli hvitere enn sne. Forbarm Deg over meg, o Gud, etter din store miskunn.
Kor: Miserere mei, Deus,	
Alle: secundum magnam misericordiam tuam.	Ære være Faderen og Sønnen og den Hellige
Kor: Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto;	And; som det var i begynnelsen, sa nå og
Alle: sicut erat in principio, et nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.	alltid og i all evighet. Amen.
Alle (gjentar): Asperges... dealbabor.	Bestenk meg o.s.v.
Kor.: Ostende nobis, Domi ne, misericordiam tuam.	Vis oss, Herre, din miskunn.
Alle: Et salutare tuum da nobis.	Og gi oss din frelse.
Kor: Domine, exaudi orationem meam.	Herre, hør min bønn.
Alle: Et clamor meus ad te veniat.	Og la mitt rop komme til Deg.
Presten: Dominus vobiscum.	Herren være med dere. Og med din ånd.
Alle: Et cum spiritu tuo.	La oss be. Bønnhør oss, hellige Herre,
Oremus. Exaudi nos, Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, et mittere digneris sanctum angelum tuum de cælis, qui custodiat, foveat, protegat, visitet atque defendat omnes habitantes in hoc habitaculo. Per Christum Dominum nostrum. Alle: Amen.	allmektige Fader, evige Gud, og verdiges å sende din hellige engel fra himmelen, at han må vokte, verne, verge, gjeste og forsvare alle som er i dette hun. Ved Kristus, vår Herre, Amen.

[ISOP: En velluktende urt som (blandet i vann) ble brukt til jødernes rituelle bestenkninger. For oss er isop et symbol på Jesu blod, hvorfra vievannet (gjennom Kirkens bønn) har sin rensende kraft.]

Trinnbønnen.

Etter at presten har stillet kalken på alteret, ber han ved foten av altertrinnene den såkalte trinnbønn for å forberede seg til den hellige handling. (I høymessen synger koret imens inngangssalmen.) Med ordene av Davids 42.(43.) salme oppvekker vi glede over å kunne ta del i den hellige offerhandling, og ber vi at Guds nådelys må ledsage oss under den.

I Faderens og Sønnens og den Hellige Ånds navn. Amen.
Jeg vil tre frem for Guds alter.
Til Gud, min glede i min ungdom.
Send ut ditt lys og din sannhet.
La dem lede meg og føre meg til ditt hellige berg og til dine boliger.
Ære være Faderen og Sønnen og den Hellige And.
Som det var i begynnelsen, så nå og alltid og i all evighet. Amen.

Når ministranten bøyer seg ned og ber syndsbejennelsen (Confiteor) på menighetens vegne, be da i stillhet en inderlig bønn om tilgivelse, for at du ved offerhandlingen kan frembære deg selv som et hellig offer i forening med Kristus.

Introitus (inngangssalmen).

Presten stiger opp til alteret, går til den ene siden og leser inngangssalmen, som oftest bestående av noen bibelvers, som uttrykker dagens hovedtanke.

Kyrie.

Midt for alteret bønnfaller presten Gud om barmhjertighet ved en tredobbelt påkalling (på gresk) av hver av de tre guddommelige personer.

Kyrie eleison (Herre, forbarm Deg). Kyrie eleison. Kyrie eleison.
Christe eleison (Kristus, forbarm Deg). Christe eleison. Christe eleison.
Kyrie eleison (Herre, forbarm Deg). Kyrie eleison. Kyrie eleison.

Gloria.

Denne lovsang begynner med de ordene englene sang på Bethlehems marker. Jesu komme på alteret gjør jo også våre kirker til et Bethlehem. Gloria bortfaller i advents- og fastetiden.

Presten: Gloria in excelsis Deo.	.Ære være Gud i det høye.
Kor: Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis.	Og fred på jorden med de mennesker som har en god vilje.
Alle: Laudamus te.	Vi lover Deg.
Kor: Benedicimus te.	Vi priser Deg.
Alle: Adoramus te.	Vi tilber Deg.
Kor: Glorificamus te.	Vi forherliger Deg.
Alle: Gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam.	Vi takker Deg for din store herlighets skyld.
Kor: Domine Deus, rex cælestis, Deus Pater omnipotens.	Herre Gud, himmelens konge, Gud, allmektige Fader.
Alle: Domine Fili unigenite, Jesu Christe.	Herre, Du enbårne Sønn, Jesus Kristus.
Kor: Domine Deus, Agnus Dei, Filius Patris.	Herre Gud, Guds lam, Faderens Sønn.
Alle: Qui tollis peccata mundi, miserere nobis.	Du som tar bort verdens synder, forbarm Deg over oss.
Kor: Qui tollis peccata mundi, suscipe deprecationem nostram.	Du som tar bort verdens synder, ta imot vår bønn.
Alle: Qui sedes ad dexteram. Patris, miserere nobis.	Du som sitter ved Faderens høyre, forbarm Deg over oss.
Kor: Quoniam tu solus sanctus.	
Alle: Tu solus Dominus.	

Kor: Tu solus Altissimus, Jesu Christe.
Alle: Cum sancto Spiritu in gloria Dei Patris. Amen.

For Du alene er hellig.
Du alene er Herre.
Du alene er den Allerhøyeste, Jesus Kristus. Med
den Hellige Ånd i Gud Faderens herlighet.
Amen.

Kirkebønn.

For stadig å holde seg i kontakt med de troende og anmode dem om andektig å følge med vander presten seg om og sier:

Presten: Dominus vobiscum (Herren være med dere).

Alle: Et cum spiritu tuo (Og med din ånd).

Presten går hen til messeboken og ber kirkebønnen (ofte er det flere enn én). Den slutter som regel med følgende ord:

Per Dominum nostrum Jesum Christum, Filium
tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus
Sancti, Deus per omnia sæcula sæculorum.
Alle: Amen.

Ved vår Herre Jesus Kristus, din Sønn, som lever
og regjerer med Deg i den Hellige Ånds enhet, Gud
fra evighet og til evighet.
Amen

Epistel.

Etter kirkebønnen fortsetter presten med epistelen, som regel tatt av apostlenes brev. (Om søndagene leser presten epistelen og evangeliet også på norsk før prekenen.)

Graduale.

Mellom epistelen og evangeliet leses noen salmevers, som ofte uttrykker de tanker og følelser som epistelen eller evangeliet skal vekke i oss. I høymessen synges graduale av koret. Messeboken bæres til den andre side av alteret.

Evangelium.

Vi reiser oss av ærefrykt for Jesu ord og for å uttrykke at vi ”står ombundne på føttene med god vilje til å forkynne fredens evangelium” (Ef. 6, 15).

Presten: Dominus vobiscum (Herren være med dere).

Alle: Et cum spiritu tuo (Og med din ånd).

Presten: Sequentia sancti evangelii secundum N. N

(Avsnitt av det hellige evangelium etter f. eks. Matteus).

Ved disse ord tegner alle et lite kors på panne, munn og bryst for å be om nåde til å forstå, bekjenne og elske de evangeliske sannheter.

Alle: Gloria tibi, Domine

(Ære være Deg, Herre).

Credo.

Etter å ha hørt evangeliet bekjenner vi vår tro ved kristendommens gamle trosbekjennelse fra kirkemøtene i Nikea (325) og Konstantinopel (381). Credo leses bare på søndagene og enkelte festdager. (Alle står).

Presten: Credo in unum Deum.

Kor: Patrem omnipotentem, factorern cæli et terræ,
visibilium omnium et invisibilium.

Alle: Et in unum Dominum, Jesum Christum, Filium
Dei unigenitum.

Kor: Et ex Patre natum ante omnia sæcula.

Jeg tror på én Gud. Den allmechtige Fader,
himmelens og jordens, alle synlige og usynlige
tings skaper.

Og på én Herre, Jesus Kristus, Guds enbårne
Sønn. Som er født av Faderen fra evighet. Gud

Alle: Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero. av Gud, lys av lys, sann Gud av den sanne Gud. Han er født, ikke skapt, og er av samme vesen
 Kor: Genitum, non factum, consubstantialem Patri; per quem omnia facta sunt. som Faderen; alt er skapt ved Ham. For oss mennesker og for vår frelses skyld er Han steget ned fra himmelen.
 Alle: Qui propter nos homines et propter nostram salutem descendit de cælis.

(Under det følgende vers kneler de troende ned for å tilbe den menneskevordne Guds Sønn.)

Kor: Et incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine, et homo factus est. Og Han har tatt på seg kjød ved den Hellige And av Maria, jomfruen, og er blitt menneske.
(Alle reiser seg igjen.)

Alle: Crucifixus etiam pro nobis, sub Pontio Pilato passus et sepultus est. Han er også blitt korsfestet for oss, pint under Pontius Pilatus og begravet.
 Kor: Et resurrexit tertia die secundum Scripturas. Og Han stod opp den tredje dag etter Skriftene.
 Alle: Et ascendit in cælum; sedet ad dexteram Patris. Og fór opp til himmelen; sitter ved Faderens høyre hånd.
 Kor: Et iterum venturus est cum gloria, iudicare vivos et mortuos; cuius regni non erit finis. Og Han skal komme igjen med herlighet for å dømme de levende og de døde; på hans rike skal det ikke være ende.
 Alle: Et in Spiritum Sanctum, Dominum et Vivificantem, qui ex Patre Filioque procedit. Jeg tror på den Hellige And, Herren og
 Kor: Qui cum Patre et Filio simul adoratur et conglorificatur; qui locutus est per prophetas. Levendegjøreren, som går ut fra Faderen og Sønnen. Som sammen med Faderen og Sønnen blir tilbedt og forherliget; som har talt gjennom profetene.
 Alle: Et unam, sanctam, catholicam et apostolicam ecclesiam. Jeg tror på den ene, hellige, katolske og apostoliske Kirke. jeg bekjenner én dåp til syndenes forlatelse. Og jeg venter de dødes oppstandelse og livet i den kommende evighet.
 Kor: Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum. Amen.
 Alle: Et expecto resurrectionem mortuorum. Et vitam venturi sæculi. Amen.

Messens første hoveddel.

Offerforium. (Ofring av brød og vin.)

Liksom Jesus i nattverdsalen velsignet brødet og vinen før Han uttalte forvandlingsordene, således gjør også presten det. Den egentlige offerhandling består i Forvandlingen. Men allerede i forveien (ved Offertoriet) blir brødet og vinen velsignet og med henblikk på den senere forvandling frembåret til Gud som noe hellig.

Presten: Dominus vobiscum (Herren være med dere).
 Alle: Et cum spiritu tuo (Og med din ånd).
 Presten: Oremus (La oss be).

Deretter ber han:
Ofringsverset, som i høymessen på samme tid synges av koret.

Presten tar av silkeduken, som dekker kalken og disken med hostien. Messetjeneren gir et tegn med alterklokken.

I oldtiden brakte de troende selv til alteret brød og vin (sammen med andre gaver), som dels ble brukt til den hellige offerhandling og dels til andre kirkelige formål. Denne skikk er senere (fra det 11. århundre) blitt erstattet med den kirkekollekt som nå om søndagene finner sted under Offertoriet, og som må betraktes som en

virkelig deltagelse i (medvirking til) Jesu offerhandling. Gi alltid din almisse med denne mening. I sin godhet har Kristus gjort frembæringen av den hellige messe avhengig av våre materielle gaver for derved å gjøre sitt offer også til vårt. Det er ved kirkekollekten det er mulig å opprette menigheter og gudshus, hvor det daglige eukaristiske offer blir frembåret.

Sammen med brødet og vinen, som ved Offertoriet blir unndratt sitt profane bruk, må vi innvie oss selv til en hellig offergave og liksom skille oss ut fra verden for å bli forvandlet til (likedannet med) Kristus. De vandråper som presten blander i vinen og som sammen med den blir forvandlet til Jesu blod, symboliserer de troende, hvis person eller vilje helt må gå opp i Jesu person eller vilje. *”Jeg legger dere derfor på hjerte, brødre, ved Guds barmhjertighet, at dere skal bære frem deres legemer som et levende, hellig offer, som kan takkes Gud. . . . Og skikk dere ikke likt med denne verden, men søk å forvandle dere selv ved å fornye deres sinn, så dere undersøker hva som er Guds vilje”* (Rom. 12, 1-2).

Jesu offer vil dra ned over oss Guds velbehag, i samme grad som vi vil ofre oss selv sammen med Ham. Si derfor av hele ditt hjerte med presten følgende bønn:

”I ydmykhets ånd og med sønderknust hjerte anta oss, o Herre, og la dette offer i dag fullbyrdes således for ditt åsyn at det behager Deg, vår Herre og Gud.”

Håndtvetting.

Mens presten vasker sine hender, oppvekker vi igjen en inderlig lengsel etter den renhet som deltagelsen i de hellige mysterier krever. Sammen med presten sier vi i stillhet følgende ord av Davids 25. (26.) salme: ”Jeg vil tvette mine hender blant de uskyldige og ferdes om ditt alter, o Herre, for å høre din lovprisning og for å forkynne dine undergjæringer. Herre, jeg elsker ditt hus's prakt og stedet hvor din herlighet bor”. Ære være Faderen og Sønnen og den Hellige Ånd, som det var i begynnelsen, så nå og alltid og i all evighet. Amen.

Orate fratres.

Før den viktigste del av messen begynner vender presten seg enda engang, og i minner de troende om at de ved sin bønn må være medofrende:

Orate fratres, ut meum ac vestrum sacrificium acceptabile fiat apud Deum, Patrem omnipotentem.
(Be brødre, at mitt og deres offer må bli velbehagelig for Gud, den allmektige Fader.)

Secreta.

I stillhet ber presten nå én eller flere bønner, som gjerne har tilknytning til dagens fest eller grunnidé, for å nedkalle Guds velsignelse over offergavene.

Prefasjon.

Presten avslutter Secreta idet han sier: Per omnia sæcula sæculorum (Fra evighet til evighet).

Alle: Amen.

Presten: Dominus vobiscum (Herren være med dere).

Alle: Et cum spiritu tuo (Og med din ånd).

Presten: Sursum corda (Oppløft deres hjerter).

Alle: Habemus ad Dominum (Vi har oppløftet dem til Herren).

Presten: Gratias agamus Domino Deo nostro (La oss takke Herren, vår Gud).

Alle: Dignum et justum est (Det er tilbørlig og rett).

Deretter fortsetter presten prefasjonen med en takkebønn, som er forskjellig etter de forskjellige deler av kirkeåret (Juletiden, fastetiden, påsketiden osv.), men som pleier å begynne med den høytidelige bekjennelse at ”det i sannhet er verdig og rett, tilbørlig og hellbringende, at vi alltid og overalt takker Gud den allmektige Fader.” Prefasjonen avsluttes alltid ved at vi forener vår takk med englenes lovprisning i himmelen.

Takknemlighet er vår viktigste plikt overfor Gud og den sikreste vei til stadig å få nye nådegaver. Derfor må vårt offer først og fremst være en "Eukaristia" (takksigelse).

Også Jesus holdt i nattverdsalen en takkebønn som fortalte ("prefasjon") før forvandlingen.

Følgende prefasjon er den som brukes på de fleste søndager:

Vere, dignum et justum est, æquum et salutare, nos tibi semper et ubique gratias agere. Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus.

Qui cum unigenito Filio tuo et Spiritu sancto unus es Deus, unus es Dominus, non in unius singularitate personæ, sed in unius trinitate substantiæ. Quod enim de tua gloria, revelante te, credimus, hoc de Filio tuo, hoc de Spiritu sancto, sine differentia discretionis sentimus: ut in confessione veræ sempiternæque Deitatis, et in personis proprietatis, et in essentia unitas, et in majestate adoretur æqualitas. Quam laudant angeli atque archangeli, cherubim quoque ac seraphim, qui non cessant clamare quotidie una voce dicentes:

Sanctus.

Kor: Sanctus,

Alle: Sanctus, sanctus Dominus Deus Sabaoth.

Pleni sunt cæli et terra gloria tua.

Hosanna in excelsis.

(Alle gjør korsets tegn.)

Benedictus, qui venit in nomine Domini.

Hosanna in excelsis.

(I høymessen synges Benedictus etter forvandlingen.)

I sannhet, det er verdig og rett, riktig og frelsebringende, at vi alltid og overalt takker Deg, Du hellige Herre, allmektige Fader, evige Gud. Du, som med din enbårne Sønn og den Helligånd er én Gud og én Herre, ikke i én persons enhet, men i ett vesens treenighet. For hva vi etter din åpenbaring tror om din herlighet, det samme tror vi uten noen forskjell eller atskillelse om din Sønn, det samme om den Helligånd; så at vi i bekjennelsen av den sanne og evige Gud tilber særegenheten i personene, enheten i vesenet, likheten i majestetet. Denne lovprises av engler og erkeengler, kjeruber og serafer, som ikke opphører daglig å rope med en røst, idet de sier:

Hellig, hellig, hellig er Herren, hærskaenes Gud. Himmel og jord er full av din herlighet. Hosanna i det høye.

Velsignet være den som kommer i Herrens navn. Hosanna i det høye.

Ved Sanctus gir messetjeneren et tredobbelt tegn med klokken for å gjøre de troende oppmerksomme på at nå begynner messens viktigste del. Fra nå av kneler de troende til etter kommunionen.

Messens annen hoveddel.

Kristi offerhandling.

Canon.

Med hellig lengsel venter vi nå på Forvandlingens øyeblikk, da vår velsignede Frelser vil komme ned på alteret. Imens ber presten de ærverdige canonbønner (faste bønner), som ordrett allerede ble brukt i oldkirkens gudstjeneste.

I høymessen fortsetter koret og menigheten å synge "Sanctus". Hvis vi ikke synger, ber vi sammen med presten canonbønnene.

Vi ber for Kirken.

"Vi ber Deg, mildeste Fader, ved Jesus Kristus, din Sønn, vår Herre, at Du vil motta dette hellige offer, som vi frembærer for din katolske Kirke; at Du nådig vil bevare den i fred og enighet, vokte og lede den på hele jorden, tillike med din tjener, var pave, og vår biskop, samt alle rettroende bekjennere av den katolske og apostoliske tro."

Vi ber for dem vi særlig vil ofre for, for våre nærmeste, og for hverandres anliggender.

”Thukom, o Herre, dine tjenere og tjenerinner, for hvem vi ofrer eller som frembærer dette offer for seg selv og alle sine, og som frembærer sine bønner og løfter (gode forsetter) for Deg, den evige, levende og sanne Gud.”

Vi minnes de hellige i himmelen og ber om deres forbønn.

De hellige har seiret i kraft av Lammets blod, og fordi de trofast har ofret seg sammen med Kristus, er de nå prester sammen med Ham i himmelen.

”Idet vi bar del i de helliges samfunn feirer vi minnet om den hederkronede, alltid rene jomfru Maria, mor til vår Gud og Herre Jesus Kristus, og om dine apostler, martyrer og alle andre helgener. Forunn oss ved deres fortjenester og forbønner at vi i alt må erfare din hjelp og beskyttelse. Ved den samme Kristus, vår Herre. Arnen.”

Med tanke på at vi selv ennå tilhører den stridende Kirke på jorden, ber presten, med hendene utstrakt over hostien og kalken:

”Vi ber Deg, Herre, at Du nådig vil motta dette offer som vi dine tjenere og hele din menighet frembærer; at Du vil la våre dager henrinne i din fred, frelse oss fra den evige fordømmelse og la oss engang få plass i dine utvalgte skare.”

Forvandling.

Det ringes med alterklokken. En høytidelig stillhet inntre. I bøyet stilling uttaler presten på Jesu vegne forvandlingens hellige ord over hostien: ”Dette er mitt legeme.” Jesu allmakt gjør ordene sanne, så snart de er uttalt.

Tilbedende faller presten på kne for det guddommelige offerlam, som er kommet ned på alteret, løfter den hellige hostie, og kneler på nytt. Det ringes tre ganger.

Ved oppløftelsen av den hellige hostie ser vi på Jesus, og vi sier i stillhet: ”Min Herre og, min Gud.” Det anbefales å bøye hodet, hver gang presten kneler.

Deretter uttaler presten forvandlingsordene over kalken: ”Dette er mitt blods, det nye og evige testaments kalk”. Etter et knefall løfter han kalken og kneler igjen. Det ringes atter tre ganger.

Ved oppløftelsen av Jesu blod sier vi med blikket festet på kalken: ”Evige Fader, jeg ofrer Deg Jesu Kristi dyrebare blod for mine synder og for den hellige Kirkes anliggender.”

Presten uttaler forvandlingsordene i sammenheng med beretningen om hva Jesus gjorde aftenen før sin lidelse, så at han samtidig liksom legger dem i Jesu munn, da Han var i nattverdsalen. Dette har en dyp mening. Derved fremstilles på en levende måte at det som foregikk i nattverdsalen, igjen blir virkelighet, og at forvandlingsordene (som prestene uttaler i kraft av den makt Jesus gav apostlene og deres etterfølgere ved innstiftelsen av nattverden) må betraktes som om de blir uttalt av Jesus selv fra nattverdsalen.

Etter forvandlingen.

Sammen med presten fortsetter vi å be canonbønnene. (I høymessen synges nå ”Benedictus”.)

Med takknemlighet minnes vi Jesu lidelse, så som hans oppstandelse og himmelfart.

For å etterkomme Jesu ord ”Gjør dette til minne om meg” (med disse ord avslutter presten konsekrasjonsbønnen), minnes vi i den første bønn etter forvandlingen på en særlig måte Jesu lidelse. Men samtidig takker vi Faderen for at Han har mottatt Jesu korsoffer ved å oppvekke Ham fra de døde og ved å sette Ham ved sin høyre hånd i himmelen. Vi overveier at Offerlammet, som ligger på alteret, er vår levende frelser, som i himmelen opptrer som vår yppersteprest ved Faderens trone.

Vi ber for dem som under den hellige messe går til Herrens bord.

”Allmektige Gud, vi ber Deg ydmykt at alle de som ved dette ditt alter tar del i nytelsen av din Sønnns høyhellige legeme og blod, må bli fylt med all himmelsk velsignelse og nåde.

Vi ber for de avdøde, særlig i våre familier og i menigheten.

”Herre, vi ber Deg, forunn dem som er hensovet i Kristus, vederkvegelsens, lysets og fredens bolig.”

Den hellige messe er det mektigste middel til å hjelpe de avdøde med. Vi som har det store privilegium å stå under Jesu kors, må ikke unnlate å stenke Jesu blod over de lidende sjeler ved vår forbønn.

Liksom jødene allerede før Kristi tid frembar syndofre for de avdøde (sml. 2 Makk. 12, 43), har det fra apostlenes tid av vært skikk å fremføre den hellige messe for de avdøde. ”Det er ikke uten god grunn anordnet av apostlene - skriver Joh. Chrysostomus (4. årh.) - at de avdøde skal minnes i de høyhellige mysterier; for de visste vel at de avdøde ville høste stort gagn av det” (In Ep. ad Eph. hom. 3, 4). Vitnesbyrd om denne eldgamle tradisjon finner vi også hos mange andre kirkefedre. Således hos Tertullian (født ca. 160), Cyprian (født ca. 200), Cyrillus av Jerusalem (født ca. 315), Augustin (født 354) o. s. v. Bønnen for de avdøde inneholdes faktisk i alle de gamle liturgier (både den romerske og alle de orientalske).

Canons avslutning.

Presten tar kalken og den hellige hostie i sine hender, gjør flere korstegn med denne, og løfter deretter begge litt. Samtidig uttaler han følgende lovprisningsbønn: Ved Ham og med Ham og i Ham er Deg, Gud, allmektige Fader, i den Hellige Ånds enhet, all ære og herlighet.

Presten (fortsetter høyt): Per omnia sæcula sæculorum (Fra evighet til evighet).

Alle: Amen.

Ved dette ”Amen”, som avslutter canon, gir de troende som medofrende sin høytidelige tilslutning til den hellige offerhandling.

Messens tredje hoveddel.

Offermåltid.

Som forberedelse til den hellige kommunion ber presten: Herrens bønn.

Presten: Oremus. Præceptis salutaribus moniti et divina institutione formati, audemus dicere: Paternoster, qui es in cælis, sanctificetur nomen tuum, adveniat regnum tuum, fiat voluntas tua sicut in cælo et in terra. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris, et ne nos inducas in tentationem.

Alle: Sed libera nos a malo.

Presten: Amen.

La oss be. Formanet ved hellbringende befalinger og opplyst ved guddommelig undervisning våger vi å si:

Fader vår, Du som er i himlene, helliget werde ditt navn, komme ditt rike, skje din vilje som i himmelen så og på jorden. Gi oss i dag vårt daglige brød, og forlat oss vår skyld, som og vi forlater våre skyldnere, og led oss ikke inn i fristelse, men frels oss fra det onde.

Amen.

Ingen bønn er en bedre forberedelse til den hellige kommunion enn Herrens bønn, bedt med ettertanke.

Gud er vår **Fader**. Hva viser dette bedre enn at Han lar oss sitte ved sitt bord og gir oss sin Sønn Jesus? Gud er Fader **vår**. Vi må nærme oss Herrens bord med erkjennelsen av at vi er brødre.

Gud er vår Fader **i himlene**, hvor vi engang vil bo hos Ham. Og det beste underpant på det er det himmelbrød Han gir oss i den hellige kommunion. Ved Jesu legeme, som er i nattverden uten å forlate himmelen, er vi allerede i dette liv hensatt i himmelen.

Helliget werde ditt navn. Den hellige nattverd er det store middel, hvorved „Guds navn skal bli stort blant folkene” (Mal. 1, 11).

Komme ditt rike. Også dette er en bønn om et mer intenst eukaristisk liv. Det er fremfor alt gjennom Alterets hellige Sakrament at Jesus hersker i de troende og ”Guds rike kommer” (Luk. 22, 18).

Skje din vilje. Når vi skal motta Jesus, vårt offerlam, må vi ofre oss selv, dvs. vår vilje, for at vi kan bli ett offer sammen med Ham.

Gi oss i dag vårt daglige brød. Ved disse ord oppvekker vi lengsel etter den hellige kommunion som vår daglige næring. Jesus ville ikke ha satt bønnen om vårt daglige brød foran bønnen om syndsforlatelse, dersom Han med det daglige brød bare mente det naturlige brød.

Forlat oss vår skyld som vi og forlater våre skyldnere. For at vi med frukt kan motta den hellige kommunion, må vi bannlyse fra vårt hjerte ethvert hat mot våre medmennesker. Ved å være ubarmhjertig mot andre nedber vi en ubarmhjertig dom over oss selv.

Led oss ikke inn i fristelse, men frels oss fra det onde.

Med tillit til den hellige kommunion vil vi overvinne fristelsene og bli befriet fra alt virkelig ondt.

Bønn om verdensfreden.

Hat mot våre medmennesker er en av de største hindringer for en fruktbar kommunion. Kommunionens formål er ikke bare å forene menneskene med Gud, men også med hverandre. Derfor ber Kirken i følgende bønn særlig om å bli befriet fra krig og ufred, som er årsak til så mye synd:

”Herre, gi oss på den salige Marias og alle helliges forbønn nådig fred i våre dager, for at vi, understøttet av din barmhjertighets hjelp, alltid må være fri for synd og trygget mot all trengsel. Ved vår Herre Jesus Kristus, din Sønn, som lever og regjerer med Deg i den hellige Ånds enhet, Gud Presten (avslutter denne bønn): Per omnia sæcula sæculorum (Fra evighet til evighet).

Alle: Amen.

Ved slutten av denne bønn bryter presten den hellige hostie i tre deler for å anskueliggjøre hvorledes Jesus ble ”knust for våre misgjerninger for at vi skulle ha fred” (Es. 53, 5). I Kristi fred kan vi bare få del dersom vi er beredt til å lide urett sammen med Ham. Dette skal vi tenke på når presten sier: Pax Domini sit semper vobiscum (Herrens fred være alltid med dere).

Alle: Et curn spiritu tuo (Og med din ånd).

Agnus Dei.

Igen henvender vi oss til vårt slaktede offerlam med bønn om syndsforlatelse og fred:

Kor: Agnus Dei,

Alle: qui tollis peccata mundi, miserere nobis,

Kor: Agnus Dei,

Alle: qui tollis peccata mundi, miserere nobis.

Kor: Agnus Dei,

Alle: qui tollis peccata mundi, dona nobis pacem.

Du Guds lam, som borttar verdens synder, forbarm Deg over oss.

Du Guds lam, som borttar verdens synder, forbarm Deg over oss.

Du Guds lam, som borttar verdens synder, gi oss fred.

Siste bønner før den hellige kommunion.

I bøyet stilling med hendene sammenlagt på alteret og øynene festet på det hellige Sakrament, ber presten enda engang en bønn om fred, særlig blant de troende:

”Herre Jesus Kristus, Du som har sagt til dine apostler: ”Fred etterlater jeg dere, min fred gir jeg dere”, se ikke på mine synder, men på din Kirkes tro, og verdiges etter din vilje å skjenke den fred og enighet.”

I de to følgende bønner ber vi med presten om at den hellige kommunion må virke en blivende forening med Jesus og være til beskyttelse og helbredelse for sjel og legeme:

”Herre Jesus Kristus, Du som ved din død har skjenket verden livet, frels meg ved ditt høyhellige legeme og blod fra alle mine synder og fra alt ondt; gi at jeg alltid følger dine bud, og tillat ikke at jeg noensinne skilles fra Deg.”

”Herre Jesus Kristus, la nytelsen av ditt legeme, som jeg uverdige våger å motta, ikke bli meg til dom og fortapelse, men la det etter din miskunnhet tjene meg til beskyttelse for sjel og legeme og til legedom.”

Kommunion.

Presten gjør et knefall og sier tre ganger, mens han med den ene hånd holder den hellige hostie og med den andre slår seg for brystet:

Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo, et sanabitur anima mea
(Herre, jeg er ikke verdig at Du går inn under mitt tak, men si bare ett ord, så blir min sjel helbredet).
(Massetjeneren ringer tre ganger for å gjøre oppmerksom på den hellige handling.)
Etter dette mottar presten den hellige kommunion, idet han først tegner foran seg et kors med den hellige hostie og kalken for å velsigne seg med dem.

Deretter utdeler presten den hellige kommunion til menigheten.

Under høymessen mottar som oftest ingen annen enn presten den hellige kommunion, da det for mange er vanskelig å faste så lenge. (*Fastereglene bestemte på den tiden faste fra midnatt.*)

Mens presten (og de andre nattverdgjester) mottar den hellige kommunion, må de øvrige tilstedeværende ikke bare være tilskuere. De som ikke går til Herrens bord, bør i det minste på en åndelig måte forene seg med sin Frelser ved å oppvekke en inderlig lengsel etter den hellige kommunion, forbundet med den alvorlige vilje til snart å motta Jesus virkelig.

Se, jeg står utenfor døren og hanker på. Om noen hører min røst og lukker opp døren for meg, vil jeg gå inn til ham og holde nattverd med ham og han med meg" (Joh. Åp. 3, 20). Hver som hører det, han si: Kom! Og den som tørster han komme, og alle som vil. kan ta livets vann uten vederlag . . . . Amen. Kom, Herre Jesus (22, 17-20).

Bønner etter kommunionen.

Etter den hellige kommunion renser presten kalken og sine fingrer med litt vin og vann, mens han samtidig ber at Jesus må rense hans sjel og slutte seg fast til ham ved sin nåde.

Kommunionvers.

Massetjeneren bærer messeboken til epistelsiden hvor presten leser et bibelvers, forskjellig etter de forskjellige dager og gjerne av sådant innhold at det kan anvendes på den hellige kommunion.
I høymessen synges kommunionverset av koret.

Slutningsbønn.

Presten (ved midten av alteret): Dominus vobiscum (Herren være med dere).
Alle: Et cum spiritu tuo (Og med din ånd).

Presten går til epistelsiden og ber slutningsbønnen (som oftest flere). I den ber vi, gjerne med hentydning til dagens fest, om en eller annen særlig nådegave i kraft av de hellige mysterier vi bar fått del i.
Den slutter som regel med følgende ord:

Per Dominum nostrum Jesum Christum, Filium
tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus
Sancti, Deus, per omnia sæcula sæculorum.
Alle: Amen.

Ved vår Herre Jesus Kristus, din Sønn, som
lever og regjerer med Deg i den Hellige Andes
enhet, Gud fra evighet og til evighet.
Amen.

Velsignelse.

På en høytidelig måte forkynner presten at messeofret er slutt, og meddeler deretter velsignelsen.
Den hellige messe er en menighetsgudstjeneste, hvor en ikke kommer og går bort etter eget forgodtbefinnende. Først når Kirken lar oss gå, forlater vi gudshuset, takknemlige for den store nåde vi har mottatt.

Presten (ved midten av alteret): Dominus vobiscum (Herren være med dere).

Alle: Et cum spiritu tuo (Og med din ånd).

Presten: Ite missa est (Gå, messeofret er fullbrakt; bokstavelig: Gå, det er utsending).

(I botsmesse: Benedicamus Domino – La oss prise Herren.)

Alle: Deo gratias (Gud være lovet).

Presten (idet han gjør korsets tegn over de troende):

Benedicat vos omnipotens Deus, Pater et Filius et Spiritus Sanctus

(Velsigne dere den allmektige Gud, Fader, Sønn og Hellig And). Amen.

Siste evangelium.

Presten går til evangeliesiden og leser innledningen til Johannes Evangelium (av og til et annet evangelieavsnitt):

Alle reiser seg.

Fra først av var Ordet, og Ordet var hos Gud, og Ordet var Gud. Han var fra først av hos Gud. Alt er blitt til ved Ham, og uten Ham er ikke noe blitt til av det som er blitt til. I Ham var livet, og livet var lyset for menneskene. Og lyset skinner i mørket, og mørket forstod det ikke.

Det ble et menneske utsendt av Gud, og hans navn var Johannes. Han kom til et vitnesbyrd for å vitne om lyset, så at alle skulle komme til å tro ved ham. Han var ikke selv lyset, men han skulle vitne om lyset. Det sanne lys var det, som opplyser hvert menneske, som kommer til verden. Han var i verden, og verden er blitt til ved Ham, men verden kjente Ham ikke. Han kom til sitt eget, men hans egne tok ikke imot Ham. Men så mange som tok imot Ham, har Han gitt makt til å bli Guds barn, nemlig dem som tror på hans navn: dem som ikke er født av blod, heller ikke av kjøds vilje, heller ikke av manns vilje, men av Gud.

(Her kneler vi). Og Ordet er blitt kjød og tok bolig iblant oss; og vi har sett hans herlighet, en herlighet som den Enbårnes av Faderen, full av nåde og sannhet.

Ved hjelp av dette Evangelieavsnitt overveier vi enda en gang de store goder vi har fått del i gjennom den hellige messe.

Den hellige messe er en hemmelighetsfull gjentakelse av Inkarnasjonens mysterium. "Ordet blir kjød" i forvandlingens hellige øyeblikk, og "tar sin bolig iblant oss" i tabernaklet.

"Alt er blitt til ved Ham," og derfor tror vi også at Ordet kan forbinde substansen av Jesu legeme og blod til brødet og vinens skikkelser.

"I Ham var livet, og livet var lyset for menneskene". Særlig ved å forene oss med Jesus i den hellige kommunion får vi del i dette guddommelige liv og lys.

"Så mange som tok imot Ham, har Han gitt makt til å bli Guds barn." Ved å motta den hellige kommunion får vi kraft til å leve som Guds barn, så vi ikke oppfyller vårt kjøds og blods vilje. "Han kom til sitt eget, og hans egne tok ikke imot Ham." Mens vi overveier Jesu vidunderlige kjærlighet i Nattverdens hellige sakrament, tenker vi samtidig med smerte på de lunkne blant Jesu egne (de troende), hvis plass i kirken og ved Herrens bord så ofte står tom. Vi ber for disse ulykkelige, og vil ved selv å være mer ivrige sone for deres likegyldighet.

"Det ble et menneske utsendt av Gud; hans navn var Johannes. Han kom til et vitnesbyrd, for å vitne om lyset." Den store nåde vi får del i gjennom den hellige messe, gjør at også vi kan kalles Johannes, det betyr 'Gud har vist seg nådig'. Om det lys vi har fått, må vi vitne for verden. Det er denne sendelse vi får, når presten sier: Ite missa est - Gå, det er utsending.

"Vi så hans herlighet, en herlighet som den Enbårnes av Faderen, full av nåde og sannhet". Dette må også vi kunne si om oss selv, hver gang vi har overværet den hellige messe. Vårt møte med Jesus må gi oss stadig mer del i hans fylde av nåde og sannhet.

Etter den stille messe pleier presten sammen med menigheten å be en hilsen til Jesu mor. Hva er mer naturlig enn at vi, før vi forlater offerhøyden, henvender oss noen øyeblikk til henne, som Jesus på korset har gitt oss til mor? ”Se, din mor” (Joh. 19, 27).

Som ”Evas landflyktige barn” ber vi at hun etter dette liv vil ”vise oss Jesus, sitt livs velsignede frukt.” Jesus er den nye Adam, som til soning for Adams synd har latt sitt legeme som en ny frukt bli hengt på et nytt tre (korset). Det var Eva som hadde gitt frukten til Adam. Derfor krevet Gud at en ny Eva, den rene jomfru, av hvem Guds Sønn tok imot sitt legeme, skulle stå under korset for der under store smerter å hengi ”sitt livs frukt” (Luk. 1, 42). Hvilken tid er bedre skikket til å minnes dette enn når Jesus bringer sitt korsoffer i vår midte?

For Evas skyld har den hellige Maria på en helt særlig måte ved sine lidelser måttet ”utfylle det som fattes i Kristi trengsler for Kirken” (Kol. 1, 24). Derfor har hun ved sin forbønn også en særlig del i nådeforvaltningen. Hun er ”barmhjertighetens mor, vårt liv” (Eva betyr ”liv”), gjennom hvem vi mottar livet fra Kristus, vår frelser.

Ved hjelp av hennes eksempel og forbønn må vi lære å ofre oss selv sammen med Kristus, for at vi må bli verdige til Kristi forjettelser.

Etter høymessen om søndagene blir det liksom hver dag i middagstiden – ringt til Angelus. Det er en kort bønn til takk for at Guds Sønn er blitt menneske og for å minnes henne, som etter den hellige Skrifs befaling ”alle slekter skal prise salig for det store den Mektige har gjort mot henne” (Luk. 1, 48-49).

Forklaring av Den hellige Messe.

Til forståelsen av den hellige messe må vi først ha klarhet om at Jesus er virkelig nærværende i Eukaristien. Vi vil derfor først tale om Jesu sakramentale nærvær og så om hans offerhandling.

I

Jesus er virkelig nærværende i Alterets Sakrament.

Dette er et av de dypeste og mest trøstefulle mysterier i den kristne religion. Den samme Jesus som vandret omkring i Palestina, er legemlig, om enn på en usynlig måte, nærværende i Alterets Sakrament. For vår naturlige forstand er dette noe ufattelig, men vi bøyer oss for Jesu ufeilbare ord.

Om sitt legemlige nærvær i Eukaristien har Jesus uttalt seg meget ettertrykkelig. Således allerede da Han omkring ett år før sin død forutsa innstiftelsen av Alterets Sakrament (Joh. 6, 25-71). Ved et høytidelig løfte ville Han forberede sine disipler på dette mysterium, nettopp fordi det (på grunn av hans virkelige nærvær) er så ufattelig for den menneskelige fornuft.

For å lette troen på Nattverdets mysterium gjorde Jesus umiddelbart før sitt løfte to store under (bespisingen underet i ørkenen og vandringen på sjøen), hvorved Han ville vise sin makt over brødet og over sitt legeme. Mettelsen av de 5000 menn med noen få brød er et bilde på hvorledes Jesus uten å forminske seg selv kan dele seg ut til mange. Og vandringen på sjøen skulle vise at Jesus kan unndra sitt legeme de alminnelige naturlover (som i dette tilfelle tyngdeloven), så at Han kan gjøre seg nærværende der hvor vi etter menneskelig dom ikke venter Ham. Den symbolske betydning disse mirakler har for Alterets Sakrament, forklarer hvorfor Johannes - som ellers aldri pleier å gjenta det de andre evangelister har fortalt om - har tatt dem med i sin beretning.

Jesus begynte med å si at Han er "livets brød", som er kommet ned fra himmelen for å gi livet til dem som tror på Ham (v. 25-49). Troen på det Eukaristiske himmelbrød forutsetter troen på Jesu himmelsk-guddommelige opprinnelse, og derfor er det særlig den Han fremhever i den første del av sin tale. Deretter går Han over til å tale om Nattverdets Sakrament som det middel hvorved Han vil gi seg som livets brød. Gradvis skrider Jesu tale frem med stedse klarere ord. I v. 50 sier Han at vi må "spise" Ham (istedenfor bare "komme" til Ham - v. 35). Og i v. 51 går Han videre og erklærer at det er hans kjød vi må spise. "Det brød jeg vil gi, er mitt kjød". Han taler om et brød som Han vil gi i fremtiden, dvs. om en annen måte å spise Ham på enn ved troen alene, som disiplene allerede da hadde adgang til.

"Jødene trettet da med hverandre og sa: Hvorledes kan Han gi oss sitt kjød å spise" (v. 52)? De oppfattet altså Jesu ord i egentlig betydning. Deres forargelse over Jesu ord var så stor at endog "mange av hans disipler dro seg tilbake og vandret ikke mer med Ham" (v. 66). Jesus tar imidlertid intet av sine ord tilbake for å hindre dette. Tvert om bekrefter Han dem på det mest ettertrykkelige. Med den høytidelige innledning "Sannelig, sannelig" og i alle slags forskjellige vendinger insisterer Han på at hans kjød må spises og hans blod drikkes, "for - sier Han - mitt kjød er virkelig mat og mitt blod er virkelig drikke" (v. 53-58).

Hvorfor ville Jesus ha brukt en sådan "hard tale" (v. 60), som brakte mange av hans disipler til frafall, dersom "å spise hans kjød og å drikke hans blod" ikke skulle bety annet enn å tro på Ham? Ved tilføyelsen av ordet "virkelig" til "mat og drikke" vil Jesus nettopp utelukke at ordene "å spise og drikke" tas i symbolsk (dvs. ikke virkelig) betydning.

Når Jesus i v. 63 sier: "Det er ånden som gjør levende, kjødet gagnar intet", vil Han derved bare hindre den kannibalske forestilling at hans kjød skulle spises som en alminnelig kjøttrett til næring for legemet. Nattverdens levendegjørende kraft finnes ikke i kjødet som sådant. Jesus gir oss sitt kjød å spise på en virkelig, men sakramental måte, med det formål å gi oss del i sin Ånd gjennom sitt legeme.

De ord Jesus hadde sagt om Nattverden, "er ånd og liv", d. v. s. de handler om et nådemiddel til å styrke vårt åndsliv. For å fjerne enhver grov materiell forestilling om nattverdmåltidet henviser Jesus i v. 62 til sin himmelfart.

Disiplene forsto at Jesus fremdeles holdt fast ved at hans kjød skulle spises og hans blod drikkes. Det var også derfor at mange fra nå av dro seg tilbake fra Ham (v. 66).

Det Jesus hadde lovet, oppfylte Han aftenen før sin død. I det øyeblikk Han skulle forlate sine disipler, ville Han gi dem et middel til å kunne forene seg med Ham på en mer fullkommen måte. Uttrykkelig sa Jesus at det Han rakte sine apostler, var hans legeme og blod. "Dette er mitt legeme", "dette er mitt blod" (Matt. 26, 26-28; Mark. 14, 22-24; Luk. 22, 19-20; I Kor. 11, 24-25). Dersom disse ord ikke var ment i bokstavelig betydning, ville de være helt villedende, da det ikke finnes noen hentydning til at de ikke skal tas bokstavelig, og dette så meget mer etter at Jesus ved sitt tidligere løfte hadde forberedt apostlene på å ta ordene i egentlig betydning,

Ordene er Jesu testament. Men i et testament brukes ikke tvetydige ord. Jesus ville innstifte en blivende ritus som skulle være sentrum i den Nye Pakts gudstjeneste. Men da har Han sikkert ikke villet bruke uklare uttrykk, som må forstås helt annerledes enn de lyder.

Ordene må tas i bokstavelig betydning på samme måte som da Moses uttalte dem ved opprettelsen av den Gamle Pakt. Sml. 2 Mos. 24,8: "Se, det er den Pakts blod som Herren oppretter med dere."

Nattverden er en oppfyllelse av påskelammet (Luk. 22, 15-16), og kan derfor ikke bare være et symbol på Kristus, således som påskelammet var det. Som symbol på Kristus ville påskelammet være mer fullkomment enn Nattverden.

Apostlene tok Jesu ord bokstavelig. De lærte uttrykkelig at mottagelsen av Nattverden er kommunion eller samfunn med Kristi legeme og blod (I Kor. 10,16), og at den som mottar nattverden uverdlig, "gjør seg skyldig i Herrens legeme og blod (11,27). En som ikke skjelner Herrens legeme fra alminnelig brød, spiser dommen over seg (11,29). Personlig underviste Jesus Paulus angående Nattverdens innstiftelse (i 1,23), noe vi vanskelig kan tenke Han ville ha gjort, dersom Nattverden bare var et symbol.

Hele oldkirken har trodd på Jesu virkelige i Alterets Sakrament. "Eukaristien er vår Frelses, Jesu Kristi kjød, som har lidd for våre synder og som Faderen i sin godhet har oppvekket; de som motsier Guds gave, dør" - således skriver Ignatius, en disippel av apostelen Johannes (Ep. ad Smyrn. 7, 1). Det samme læres enstemmig av alle andre kirkefedre: Justin, Ireneus, Tertullian, Cyprian, Origenes, Cyrillus av Jerusalem, Johannes Chrysostomus, Basilius, Gregor av Nyssa, Hilarius, Ambrosius, Augustin o. s. v., og likeledes av alle gamle liturgier både i øst og vest. Dersom Nattverden ikke var annet enn et symbol på Jesu legeme og blod (således som enkelte protestantiske sekter lærer), måtte vi anta at alle kristne inntil reformasjonen har vært avgudsdyrkere, villedet ved Jesu egne ord. Men denne antagelse er en hån mot Kristus, som kom til verden for å avskaffe avgudsdyrkelsen, og som dessuten uttrykkelig har lovet å bevare sin Kirke mot villfarelser (Matt. 28, 20; Johs. 14, 16.26; Matt. 16, 18; I Tim. 3, 15).

Det ville også være i strid med den Nye Pakts fullkommenhet, dersom Jesu testament til sine disipler ikke besto i annet enn et stykke brød og litt vin til minne om Ham. Den Gamle Pakts gudstjeneste besto "bare i mat og drikke og alle slags kjødelige forskrifter" (Hebr. 9, 10), som ikke var annet enn bilder på det som skulle komme. Den Nye Pakts nådemidler er mer enn bilder. De inneholder det som de ytre tegn forestiller.

Dåpens sakrament uttrykker sjelens rensning og bevirker den også virkelig. Nattverdets sakrament betyr mer enn en næring. Nattverdordene uttrykker og virker at brød og vin blir til Jesu legeme og blod.

Av det faktum at det i dåpen ikke skjer noen forandring med vannet, må vi derfor ikke slutte at Nattverden bare er brød og vin, som Gud har knyttet en overnaturlig næring til. Døpevannet er bare vann, fordi dåpsordene sier intet om en forandring av vannet. Nattverdordene derimot uttrykker en forandring av brød og vin. Nattverdkalken kalles ikke Jesu blod bare fordi den har sin nærende kraft av Jesu blod, for da måtte også døpevannet, som har sin rensende kraft av Jesu blod, kalles Jesu blod.

For oss kristne som tror at Guds Sønn har forenet seg med den menneskelige natur, må det ikke være vanskelig å tro at Han også kan og vil forene sin menneskelige natur med skikkelser av næring. Hensikten med at Guds Sønn ble menneske, var jo å forene seg som menneske med oss for gjennom sin menneskelige natur å gi oss del i sin guddom. Betlehem ("Brødets hus") er et forbillede på våre kirker, hvor Jesus til stadighet blir født i brødets skikkelse. I en krybbe ville Jesus ligge da Han kom til verden, for allerede da å forkynne at Han engang ville gi sitt legeme som næring for sin hjord. Allerede fra sin fødsel av har Jesus villet forberede verden på Eukaristiens dype mysterium.

Jesu hellige legeme er den nye frukt som Han, den nye Adam, har hengt på det nye tre, korset, og som vi må spise for å ha livet, etter at den første Adam har brakt døden over oss ved å spise av det forbudte tre.

På grunn av Jesu virkelige nærvær i Alterets hellige Sakrament er våre kirker virkelige gudshus i langt større betydning enn jødernes tempel. Allerede i den Gamle Pakt bodde Gud på en helt spesiell måte blant sitt folk. På paktens ark hadde Han sin "nådestol", hvor Han åpenbarte sitt nærvær ved en hemmelighetsfull sky (3 Mos. 16, 2). Men vi kristne skal ikke stå tilbake for jødene, hvis helligdom bare hadde "en skygge av de kommende goder" (Hebr. 10, 1). Menneskets hjerte attrår Guds synlige nærvær. Kristendommen som den mest fullkomne religion imøtekommer denne trang ved Gud-menneskets sakramentale nærvær på våre altre.

Jødene ble på veien til det forjettede land bespist med brød fra himmelen (manna). Dette var et bilde på Alterets Sakrament, som skal styrke oss på vår livsvei. Og derfor må Nattverden virkelig være brød fra himmelen (dvs. virkelig inneholde Kristus).

Eukaristiens betydning for det religiøse liv står og faller med Kristi virkelige nærvær. På grunn av Jesu virkelige nærvær er Alterets Sakrament det hellige midtpunkt, som i alle århundrer har samlet de troende til gudstjenestene, og derved har bevart kristendommen. Prekener og salmesang alene kan i lengden ikke samle den store mengde. Og det finnes ingen hjelp i å gi folket av og til et stykke brød og litt vin som bare skal forestille Kristi legeme og blod. De fleste protestanter som ikke mer tror på Jesu virkelige nærvær i Nattverden, bryr seg derfor svært lite om noen nattverd-gudstjeneste. Så betydningsløs blir Nattverden, dersom den bare var et minnemåltid, at den istedenfor å gavne kristendommen, ville forminske vår respekt for Kristus, som legger så mye vekt på en sådan ritus. Jo mer man søker å fjerne mysteriene fra kristendommen, desto mer undergraver man troen på Kristus.

Uten Kristi virkelige nærvær mister Eukaristien også sin betydning for det moralske liv som den store beveggrunn til stadig selvprøving. Den tanke at den som mottar Nattverden uverdigg, gjør seg skyldig i Herrens legeme og blod, er for en stor del det som opprettholder skriftemålet.

Bare på grunn av Kristi virkelige nærvær og den betydning Nattverden derved har for Jesu rike, kan vi forstå at Jesus betegnet innstiftelsen av Alterets Sakrament som ensbetydende med sitt rikes komme (Luk. 22, 16-20). Også på andre steder bringes Jesu rike i forbindelse med Alterets hellige Sakrament (sml. Mal. 1, 11; Salme 21 [22], 26-30; 109 [110], 3-4).

II

Hvorledes er Jesus nærværende i Alterets hellige Sakrament?

Forbindelsen mellom Jesu menneskelige natur og de sakramentale skikkelser - i likhet med forbindelsen mellom Jesu guddom og hans menneskelige natur er et mysterium, som bare kan forklares ved at "ingen ting er umulig for Gud" (Luk. 1, 37). Guds allmakt som skaper tingene, kan også forbinde dem på måter som overgår vår forstand.

Jesu nærvær i Alterets hellige Sakrament må ikke oppfattes som en iboen i brødet og vinen. Av innstiftelsesordene må vi slutte at Jesu legemes og blods substans trer isteden for brødets og vinens substans. Da han rakte apostlene Nattverden, sa Han ikke: I dette (dvs. i dette brød) er mitt legeme, men "dette (som jeg har i mine hender og som ser ut som brød) er mitt legeme." Når vi mottar Nattverden, er vi ikke skilt fra Jesus ved brød. Han trer i brødets sted, men bevarer bare skikkelsen av brødet, for å kunne bli vår føde.

[Når Bibelen, liksom også vi ofte, taler om nattverdrødet, fremhever den samtidig tydelig at det er Kristus. "Det brød jeg vil gi, er (ikke inneholder) mitt kjød" (Joh. 6, 51) Nattverdrødet er "det ene brød", nemlig Kristus (1 Kor. 10, 17). Det er meget alminnelig at den hellige Skrift nevner tingene etter deres utseende. Således kaller den ofte engler for "menn" (1 Mos. 18, 2; Dan. 9, 21; Luk. 24, 4; Ap. gj. 1, 10; osv.)]

I hver ting må det skjernes mellom tingens substans (vesen) og dens ytre skikkelser. Det som våre sanser iakttar av en ting, er ikke hele realiteten. Bak de ytre fremtoninger må vi anta (og forutsettes det faktisk alltid i den menneskelige tenkning) et subjekt eller en substans (dvs. "noe som står under"), som skikkelsene tilhører. Subjektet eller substansen er det som utgjør selve tingen. Gjennom de ytre skikkelser (kvantitative dimensjoner, form, farge, smak osv.) har en ting kontakt med omverdenen. De tilhører nok tingen, men er ikke selve tingen.

For Guds allmakt er det mulig å la skikkelsene eksistere uten deres egen substans og å erstatte denne med en annen substans. Og det er det som skjer i Alterets Sakrament. Jesu legemes og blods substans trer istedenfor brødets og vinens substans, mens brødets og vinens ytre skikkelser ved Guds allmakt blir bevart. Jesu substans er usynlig for våre øyne, på samme måte som også brødets og vinens substans var usynlig for våre øyne før forvandlingen.

Men hvorledes kan Jesu ene substans være tilstede både i himmelen og på de mange andre på jorden? Dertil svares at Jesu ytre, kvantitative skikkelse ikke kan innta flere forskjellige steder samtidig, men det er intet til hinder for at Jesu substans kan forbindes med flere forskjellige skikkelser, og således være på flere steder samtidig. Til forklaring av dette må man vite at en substans ikke inntar noe sted ved seg selv. Bare skikkelsene inntar et sted, og det er fra disse en substans får sin stedsbestemmelse. Vi må derfor ikke søke noen vanskelighet i den lange avstand det er mellom himmelen og jorden. Forbindelsen mellom Jesu substans og de sakramentale skikkelser har (og det samme gjelder forbindelsen mellom hver substans og dens naturlige skikkelser) intet å gjøre med våre forestillinger om avstand og stedforbindelse. For å gjøre seg nærværende i Alterets Sakrament må Jesu substans ikke beveges til alteret og så forbindes med de sakramentale skikkelser. Jesu substans forbindes med de sakramentale skikkelser, og er så, på grunn av den kontakt disse har med alteret, tilstede på alteret (like virkelig som den er til stede i himmelen som følge av sin forbindelse med sine egne skikkelser som er i himmelen). Men det bånd som forbinder Jesu substans med de sakramentale skikkelser, er et helt annet (og mye mer inderlig) enn den stedforbindelse skikkelsene har med alteret.

Den hellige hostie er virkelig Kristus. Men derav må vi ikke slutte at deling av den hellige hostie har til følge at også Jesus blir delt. Jesu substans er hel i hver del av den hellige hostie, liksom den er hel i hver av de utallige hellige hostier på jorden.

Forvandlingen av brød og vin til Jesu legeme og blod kalles "transsubstansiasjon" (vesens- eller substansforandring). Dette navn er (liksom ordet "sakrament" og så mange andre teologiske uttrykk) innført av Kirken, men selve læren er like gammel som Kirken, noe som tydelig fremgår av kirkefedrene.

Disse har alltid lært at det som før konsekrasjonen er brød og vin, etter konsekrasjonen er Kristi legeme og blod. Gjentagne ganger sier de også uttrykkelig at brød og vin ved konsekrasjonen "forvandles til" eller - " blir til" Kristi legeme og blod. Således skriver Cyrillus av Jerusalem i sine berømte katekeser: "I Kana i Galilea forvandlet Jesus vann til vin; skulle Han da ikke ha krav på tro, når Han forvandler vin til sitt blod" (22, 2)? "Vi tror med rette - sier Gregor av Nyssa - at brødet, som blir helliget ved Guds ord, forvandles til Guds Sønnns legeme" (Orat. cath. 37). Det samme bevitner Johannes Chrysostomus i Konstantinopel: "Presten står i Jesu person og uttaler ordene, men kraften kommer fra Gud. Dette er mitt legeme, sier han. Dette ord forvandler de gaver som er lagt frem " (Hom. De prod. Judæ 1, 6). Sml. også Ireneus (Adv. hær. 5, 2, 2); Athanasius (Serm. ad baptiz.); Ambrosius (De mysteriis 9, 52-53). Augustin (Sermo 234, 2); Cyrillus av Alexandria (Com. in Matt. 26, 27); Theodoretus (Eranistes, dial. 2); Theodor av Mopsueste (In Matt. 26, 26); Joh. Damascenus (De fide orth. 4, 13).

III

Hva er det som bevirker forvandlingen av brød og vin til Jesu legeme og blod?

Brød og vin forvandles til Jesu legeme og blod ved de maktord (konsekrasjonsord) presten under den hellige messe uttaler over brødet og vinen, og som er de samme ord Jesus selv uttalte i nattverdsalen. Den rettmessig vigslende prest uttaler disse ord etter Jesu oppdrag. Derfor må de anses som uttalt av Jesus selv, og Han ledsager dem med sin guddommelige allmakt på samme måte som engang i nattverdsalen, da Han uttalte ordene med sin egen munn.

"Vi er blitt belært - skriver Justin (født ca. 100) at den føde som det er holdt takksigelse over ved en bønn som inneholder Jesu ord, er den samme menneskevordne Jesu legeme og blod" (Apol. 1, 66). Alle kirkefedrene lærer enstemmig at forvandlingen skjer ved de ord presten under den hellige messe uttaler over brødet og vinen. Sml. de kirkefedre vi har sitert på forrige side.

Makten til å forvalte Nattverden har Jesus ikke betrodd til hvert menneske. Bare til apostlene sa Jesus: "Gjør dette til minne om meg", og gav dem derved makt til å gjøre det samme Han nettopp hadde gjort. Apostlene utøver denne makt inntil verdens ende gjennom de av dem (ved den apostoliske suksesjon) innsatte etterfølgere.

Nattverdfeiringen hører til den offentlige kultus (Ap. gj. 20, 7; 1 Kor. 11, 20). Den er et middel hvorved Jesus vil samle de troende til Kirken. Kristi virkelige legeme og hans mystiske legeme (Kirken) kan ikke skilles. Derfor har Han gjort at vi bare i Kirken (= ved å holde oss til de hyrder Jesus har innsatt over sin Kirke) kan få del i den gyldige Nattverd.

Derved unngås også mest mulig at Jesu hellige legeme og blod blir utsatt for vanhelligelse. Den kirkelige øvrighet holder nemlig borte fra Herrens bord dem som fører et forargelig liv.

At bare de rettmessig innsatte prester kan forvalte Alterets Sakrament, har vært alminnelig troslære fra apostlenes tid av. Sml. Ignatius (Smyrn. 8, 1; Filad. 4), Justin (Ap. 1, 65), Cyprian (Ep. 4 og 63), Joh. Chrys. (Hom. in Ep. 11 ad Tim 2, 4 . osv. Tydelig ble dette også uttalt på det alminnelige kirkemøte i Nikea (Hefe-Leclercq 1. s. 610).

Troen på Kristi virkelige nærvær i Alterets Sakrament og troen på at Alterets Sakrament bare kan forvaltes av apostlenes rettmessige etterfølgere, hører i den grad sammen, at de trossamfunn som forkaster troen på at Kristus har innsatt et særlig prestedømme, mer og mer oppgir troen på Kristi virkelige nærvær.

Så snart konsekrasjonsordene er uttalt, er Jesus nærværende. Jesu nærvær er ikke avhengig av de mottagendes tro. Heller ikke skjer forvandlingen først i det øyeblikk vi mottar Nattverden. Da Jesus i nattverdsalen sa: "Dette er mitt legeme", "Dette er mitt blod", var ordene sanne, så snart de var uttalt (før apostlene spiste og drakk).

Jesu sakramentale nærvær fortsetter så lenge skikkelsene av brød og vin vedvarer, men opphører så snart disse blir tilintetgjort. Dersom f. eks. alterbrødet falt i ilden og brant opp, åa vi ikke tro at Jesu substans er i asken. Han vil bare forbinde seg med brødets og vinens skikkelser, men ikke med andre skikkelser.

På grunn av at Jesu nærvær fortsetter, så lenge de sakramentale skikkelser vedvarer, har det fra oldtiden av vært Kirkens praksis å oppbevare den hellige Nattverd. Liksom mannaen, som var et bilde på Alterets Sakrament, ble oppbevart i ”det tabernakel som kalles det aller helligste” (Hebr. 9, 3-4), således finnes i hver katolsk kirke et tabernakel (skap på alteret) som inneholder det sanne himmelbrød. Alltid vil vår ”Emmanuel” (Gud med oss) bo iblant oss, for at vi til enhver tid kan komme til Ham i våre åpne kirker.

Jesu nærvær i Nattverden krever at vi tilber Alterets hellige Sakrament, således som den katolske Kirke alltid har gjort. ”Ingen spiser dette kjød, før han har tilbedt det” - skriver Augustin (In Ps. 98, 9). Om de kristnes store ærbødighet for den hellige hostie skriver Origenes (født ca. 185): ”Dere alle, som pleier å ta del i de guddommelige hemmeligheter, vet med hvilken forsiktighet og ærefrykt dere ved mottagelsen av Herrens legeme vokter dere for, at enn ikke den ringeste del av den konsekrerte gave faller til jorden; for dere regner det for synd, dersom sådant skjedde ved deres etterlatenhet. Sa varsomme er dere, og det med rette” (In Exod. hom. 13, 3).

IV Om Eukaristien som offer.

Jesus gjør seg nærværende på alteret ikke bare for å være en gave til oss, men også for å hengi seg som en offergave til sin himmelske Fader. At Jesus – således som vi vil bevise - har innstiftet Nattverden som et offer, er et nytt bevis på Jesu virkelige nærvær i Alterets hellige Sakrament. Et offer av bare brød og vin ville være uverdigg for den Nye Pakt.

Hva er et offer? Et offer er en synlig gave, som gis til Gud for å anerkjenne Ham som den høyeste Herre. I egentlig betydning kan vi ikke gi Gud noe, da alt tilhører Ham. Men vi kan for hans skyld gi avkall på noe (for eks. ved tilintetgjøring eller slaktning) for derved å uttrykke Guds herredømme (Guds rett til å kreve alt av oss). Fra menneskeslektens begynnelse av har frembæring av ofre vært høydepunktet i den religiøse kultus. Allerede Kain og Abel frambar ofre og uten tvil bar Gud selv lært dem det. Også patriarkene ofret, og i Moseloven var alle slags ofre strengt foreskrevet av Gud. Offerkultusen hos så godt som alle folk vitner om at det er et naturlig behov hos menneskene å dyrke Gud ved ofre.

Den Gamle Pakts ofre var forbilleder på Kristi offer, og måtte derfor avskaffes i den Nye Pakt. Men derav følger ikke at det etter Kristi korsdød ikke lenger skulle finne sted noen offerritus. Liksom det i den Gamle Pakt trengtes ofre til forkynnelse av Kristi kommende korsdød, således trenges det i den Nye Pakt en vedvarende offerritus til å ”forkynne Herrens død”, som er fullbrakt, for at minnet om den kan holdes levende helt inntil verdens ende (1 Kor. 11, 26). Men den store forskjell mellom den Gamle Pakts ofre, som skulle forkynne Kristi kommende korsoffer, og den Nye Pakts offer, som skal forkynne Kristi fullbrakte korsoffer, er at de første bare var bilder, mens det siste samtidig inneholder den ofrede Kristus.

På korset ”ofret Jesus seg én gang for alle” (Hebr. 7, 27) i den betydning at Han led én gang for alle (9, 26). Men denne ene lidelse ofrer Jesus gjennom den hellige messe stadig på nytt for oss til sin himmelske Fader. Han lider ikke på nytt, men Han tilbyr på nytt det Han har lidt. Og det gjør Han på en sådan måte at Han samtidig fremstiller sin korsdød ved å bringe seg i en utvortes tilstand av slaktoffer. For å etterligne sin blodsutgytelse på korset forbinde Han sitt legeme og blod til de adskilte skikkelser av brød og vin. ”Ved ordet drar presten Ordet ned, og med sin munn som sverd skjærer han ved et ublodig snitt Herrens legeme og blod fra hverandre” (Greg. av Naz. Ep. 171). Liksom på korset forneder Jesus seg

selv, idet Han i det ytre legger sin herlighet fra seg. Bundet til livløse skikkelser ligger Han tilsynelatende død på alteret.

Nattverdens offerkarakter fremgår klart:

1.

Av Jesu ord. Nattverden er ifølge Jesu ord det nye påskelam hvorved den Gamle Pakts påskelam gikk i oppfyllelse (Luk. 22, 15-16). Derfor innstiftet Han Nattverden på samme tid som jødene holdt sitt påskemåltid. Men det jødiske påskelam var et virkelig offer, et "påskeoffer" (2 Mos. 12, 27), et "Herrens offer" (4 Mos. 9, 13). Og derav følger at også Nattverden er et virkelig offer.

I Nattverden hengir Jesus seg for oss (og ikke bare til oss). "Dette er mitt legeme som gis (=allerede nå, og ikke først på korset) for dere" (Luk. 22, 19).

Nattverdkalken er en offerkalk, hvori Jesu blod ble utgytt, allerede før det ble utgytt på Golgata. "Dette er mitt blod som utgydes" (Matt. 26, 28; Mark. 14, 24; Luk. 22, 20). Jesus taler om en utgydelse av blodet for så vidt det er inneholdt i kalken. Særlig tydelig fremgår det av teksten hos Lukas, hvor ordene "som utgydes" (to ekchunnomenon) forbindes med "denne kalk" (touto to potérion).

Innstiftelsesordene er en bevisst hentydning til den offerritus hvorved Moses opprettet den Gamle Pakt. Sml. 2 Mos. 24, 8: "Dette er den Pakts blod som Herren har inngått med dere".

2.

Av Paulus' ord. Paulus kaller nattverdbordet et "slaktofferalter" (thusiastérion - Hebr. 13, 10), som han henviser til for å holde de troende borte fra deltagelsen i de jødiske og hedenske offermåltider (Hebr. 13, 9-11; 1 Kor. 10, 18-21). På sistnevnte sted skriver Paulus, straks etter at han har talt om Nattverden: "Se til Israel etter kjødet; har ikke de som spiser offerne, samfunn med alteret? . . . Hva hedningene ofrer, det ofrer de til de onde ånder". Og så tilføyer han: "Dere kan ikke ha del i Herrens bord og i de onde ånders bord".

3.

Av profetene. Messeofret er en oppfyllelse av Malakias' profeti om det "rene spiseoffer" som skulle avløse de jødiske ofre og "bli frembåret på alle steder". Sml. Mal. 1, 10-11: "Jeg har ingen lyst til dere (jøder), sier Herren, hærskares Gud, og vil ikke mer motta noe offer fra deres hånd; ti fra solens oppgang og inntil dens nedgang skal mitt navn bli stort blant folkene, og på alle steder skal det ofres (vellukt) og frembæres for mitt navn et rent spiseoffer" (Mincha = i det liturgiske språkbruk et ublodig offer, særlig bestående av hvetemel).

Jødene foraktet Guds navn ved å bringe besmittet mat på hans alter" (v. 6-7). Som en motsetning til denne forakt for Guds navn ved frembæringen av besmittede ofre forutsier profeten den store forherligelse Guds navn over hele verden ville få i den Nye Pakt ved frembæringen av et rent spiseoffer.

Dette rene spiseoffer kan ikke være annet enn den hellige Eukaristi, som inneholder det ulastelige og lyteløse lam" (1 Petr. 1, 19) som "gav seg til offergave og slaktoffer, Gud til en herlig duft" (Ef. 5, 2).

På den hellige messe kan vi også anvende Salme 109 (110), 4: "Du er prest til evig tid etter Melkisedeks vis." En yppersteprests vesentlige oppgave er å frembære ofre (Hebr. 5,1; 8,3). Og Melkisedeks spesielle offermåte (eller "vis" å være prest på) bestod i det ublodige offer av brød og vin, som var et bilde på Jesu vedvarende Nattverdoffer under skikkelser av brød og vin. (1 Mos. 14,18).

[Det var til ofring (med medfølgende offermåltid) at presten Melkisedek førte (bar) frem brød og vin. Ved et offer ville han takke Gud for Abrahams seier. Det var ikke hans mening å holde et alminnelig gjestebud for Abraham og hans folk. Disse hadde "levnetsmidler" nok blant det store krigsbytte de hadde erobret (v. 11, 16

og 24). Den jødiske tradisjon har alltid ansett Melkisedeks handling for et offer. Septuagintateksten sier uttrykkelig at Melkisedek førte frem brød og vin, "fordi han var den høyeste Guds prest". Også interpunksjonen i den hebraiske tekst bringer Melkisedeks handling i forbindelse med hans presteverdighet.

Grunnen til at Paulus i Hebr. kap. 7 ikke nevner Melkisedeks offer av brød og vin, er at han for å bevise kristendommens forrang for jødedommen bare vil fremheve det som gjorde Melkisedek større enn Abraham og de levittiske prester, som stammet fra ham. Og dertil hørte ikke hans offer av brød og vin. Paulus har ikke uttømmende villet behandle de mange ting som er å si om Jesu prestedømme etter Melkisedeks vis, og som er vanskelige å utlegge" (5, 11). Av hensyn til at brevet også ville bli lest av vantro jøder, som ennå måtte bli belært om nødvendigheten av Kristi korsoffer, var det ikke opportunt da å gå inn på Kristi eukaristiske offer.]

4.

Av tradisjonen. Hele oldkirken har betraktet nattverdfeiringen som en offerhandling. Vi har utallige beviser for dette i kirkefedrenes skrifter. Blant de eldste kirkelige forfattere, som stod apostlene nær, kan således nevnes Didake (14,1); Justin (Dial. c. Tryph. 41), Ireneus (Adv. hær. 4, 17, 5), som alle omtaler Eukaristien som den Nye Pakts offer, som er anordnet av Gud, og blir frembåret i hele verden. De ser deri en oppfyllelse av Malakias' profeti om det rene spiseoffer. Sml. også Ignatius, som kaller nattverdbordet "et slaktofferalter" (Fil. 4) og Clemens, som taler om de biskoper og prester som apostlene på Kristi befaling innsatte for i frembære ofre til de fastsatte tider (Ep. ad Cor. 40 og 44). Vi kan også henvise til alle de gamle liturgier.

Messeofret forøker ikke korsofrets fortjenester. Det får hele sin kraft fra korsofret, som det ikke overskygger, men nettopp stiller i vår midte. Jesu prestegjerning i Nattverden er like så lite en forringelse av korsofret som hans "uforgjengelige prestedømme" i himmelen er det (Hebr. 7, 24).

"Ved majestetens trone" (Hebr. 8, 1) står Jesus som evig prest. Og på samme måte som Han er evig prest er Han også evig offerlam. Som "et lam, liksom slaktet" (Åp. 5, 6) viser Han Faderen de sårmerker Han har beholdt i sitt forherligede legeme (Joh. 20, 20. 27; Luk. 24, 39-40).

Denne himmelske offertjeneste, som er midtpunkt for de helliges eukaristi (takksigelse - Åp. 5, 12 flg.), vil Jesus også la oss på jorden ta del i. Og det er i dette øyemed Han har innstiftet den hellige messe, hvorved Han uten å forlate himmelen ifører seg et offerlams skikkelse midt iblant oss. For å neddra Guds miskunn over den syndige jord lar Han hvert øyeblikk sitt utgydte blod tale fra utallige altre på jorden, det "blod som taler bedre enn Abels" (Hebr. 12, 24).

Når vi overværer den hellige messe, må vi ha den levende forestilling at vi står under Kristi kors. Messeofret er i vesen det samme offer som korsofret, som det på en hemmelighetsfull måte gjør nærværende blant oss. Den samme Jesus som ofret og ble ofret på korset, er prest og offerlam på alteret. Og dessuten må vi tenke på at Jesus innstiftet den hellige messe i den samme natt da Han ble overgitt til å korsfestes ("I den natt da Han ble forrådt" - 1 Kor. 11, 23). Det var da at Han uttalte sitt maktord: "Gjør dette til minne om meg", hvorved Han gav sine apostler og deres rettmessige etterfølgere makt til å gjøre det samme som Han hadde gjort. Av dette maktord, som fortsetter å virke inntil verdens ende, får prestenes konsekrasjonsord sin kraft. Og derfor kan man i virkeligheten si at hver messe inntil verdens ende blir frembåret av Kristus i nattverdsalen. I samme fryktelige natt Jesus overgav seg til sin blodige død på korset, overgav Han seg til sin vedvarende mystiske død i Sakramentet. Den himmelske Fader ser i hver hellig messe en handling av en lidende Jesus da Han sto beredt til å la seg korsfeste for oss. Alle hostier og nattverdkalker inntil verdens ende var liksom i Jesu hender i nattverdsalen. På en skjønn måte uttrykkes dette i den bønn presten uttaler like før konsekrasjonen av kalken: "Likeså tok Han denne kalk i sine hellige og ærverdige hender".

Jesus bringer sitt korsoffer blant oss for at vi alle kan stå under korset og der erkjenne hans kjærlighet og syndens ondskap. Han vil at vi ved å gå til korset skal vitne om vår tro på korset og således del i fruktene av hans lidelse. Jesus ofrer seg i vårt nærvær, fordi Han også vil bli ofret av oss. Og sammen med Ham må vi også ofre oss selv. Ja, dette må vi ikke glemme: Når Jesus lar oss stå under sitt kors, er det ikke

bare for at vi skal være prester sammen med Ham, men også offerlam. I og med Kristus, vårt hode, må også hans mystiske legeme, de troende, ofres. Ved overgivelse av vår vilje må vi gjøre oss til ett offer med Ham, så Han kan bære oss fram sammen med seg selv.

V

Om den hellige kommunion (altergang).

Jo inderligere vi forener oss med Kristus, vårt offerlam, desto mer får vi del i messeofrets frukter. Derfor overværer vi den hellige messe på den mest fruktbringende måte ved å motta den hellige kommunion.

Kommunionen er et offermåltid. Jesus gjør seg til ett med oss for å gi oss del i sin offerhandling. Det er av samme grunn at jødene i den Gamle Pakt spiste av ofrene for å komme i "samfunn med alteret" (1 Kor. 10, 18), dvs. for å få del i offerhandlingen.

For å forene oss med den hele Kristus er det ikke nødvendig al vi mottar Kommunionen under begge skikkelser.

I den katolske Kirke er det skikk at bare den forrettende prest drikker av nattverdkalken, mens de alminnelige troende (liksom også prestene når de kommuniserer uten selv å frembære messen) mottar den hellige kommunion bare under skikkelsen av brød. Likevel mottar de troende Jesu blod like så godt som presten. For hver av skikkelsene gir oss den hele Kristus med legeme og blod, sjel og guddom. Derfor er det helt meningsløst når annerledes troende forestiller seg at de katolske prester drikker Jesu blod på folkets vegne.

Jesus har innstiftet Alterets Sakrament i to skikkelser av hensyn til offerhandlingen. Det kreves nemlig to adskilte skikkelser til den sakramentale blodsutgydelse. Men den sakramentale adskillelse av Jesu legeme og blod medfører ikke en virkelig adskillelse. Konsekrasjonsordene, som etter ordlyden bare betyr og direkte bare utvirker en forbindelse mellom Kristi legeme og brødets skikkelse og mellom Kristi blod og vinens skikkelse (og det er deri ofrets vesen består), oppløser Ikke det naturlige bånd som Jesu legeme og blod uavhengig av konsekrasjonen har med hverandre. Vi må huske at Jesu legeme, som er på alteret, er det samme legeme som samtidig er i himmelen. Brødets skikkelse, som er forbundet med Jesu legeme i himmelen, er ved Jesu legeme nødvendigvis også forbundet med Jesu blod, som er i hans legeme. På samme måte er også vinens skikkelse ved Jesu blod nødvendigvis forenet med hans legeme, hvori hans blod er. Under hver av skikkelsene er således den hele Kristus tilstede. Forskjellen er bare at forbindelsen med Jesus skjer i brødets skikkelse gjennom legemet og i vinens skikkelse gjennom blodet.

Hvis det ikke forholdt seg slik, ville Jesus være død i Nattverden. Men Jesus sier uttrykkelig at Han gir sitt levende legeme å spise (Joh. 6, 57). Jesu blod er i den hellige hostie av samme grunn som vi må anta at hans sjel er tilstede under hver av nattverdskikkelsene, skjønt Jesu sjel i det hele tatt ikke blir nevnt i konsekrasjonsordene.

Når Jesus i Johannes kap. 6 så ettertrykkelig betoner at Han ikke bare vil gi sitt kjød å spise, men også sitt blod å drikke, er det for å utelukke at jødene kunde oppfatte hans tale om livets brød i allegorisk betydning. Han vil fremheve at det er hans virkelige menneskelige natur (den natur Han har som "menneskesønn" - v. 53) Han vil gi oss til næring. "Kjød og blod" er i bibelspråk ensbetydende med den menneskelige natur (sml. Matt. 16, 17; 1 Kor. 15, 50; Gal. 1, 16; Ef. 6, 12).

At hver enkelt av nattverdskikkelsene gir oss del i både hans kjød og blod, gir Jesus tydelig tilkjenne ved at Han tilskriver kommunionen under brødets skikkelse den samme virkning som nytingen av hans kjød og blod. Sml. Joh. 6, 58: "Den som spiser dette brød, skal leve i evighet". Det samme kan vi slutte av Paulus' ord i 1 Kor. 11, 27, hvor han sier at den uverdige mottagelse av én av skikkelsene ("dette brød

eller kalken”) gjør et menneske ”skyldig i Herrens legeme og blod”. Vi må også legge merke til at den Hellige Skrift flere ganger omtaler kommunionen som brødsbrytelse (Ap. Gj. 2, 42. 46; 20, 7), uten å nevne kalken.

Av Jesu ord ”Drikk alle av den” (Matt. 26,27) må vi ikke slutte at alle mennesker er forpliktet til å drikke av kalken. Ordene var en innbydelse til de tilstedeværende apostler, om hvem Markus også sier: ”Og de drakk alle av den” (Mark. 14,23).

Jesus måtte lære apostlene at nattverdkalken kan drikkes (ifølge den Gamle Pakts lov var det forbudt å drikke blod) og i det minste av den ofrende prest må konsumeres. Derfor er det helt rimelig at Jesus lot dem drikke av kalken. Da Jesus innstiftet Nattverden, viet Han samtidig apostlene til offerprester. Hans anmodning om å drikke av kalken gjaldt dem alene liksom også ordene ”Gjør dette til minne om meg”.

Tradisjonen gir ass mange beviser for at Kirken alle tider har ansett kommunionen under én skikkelse gyldig. Således beretter Dionysius av Alexandria om de sykes kommunion under brødets skikkelse alene (sml. Eusebius, H. E. 6, 44). I forfølgelsestider var det meget alminnelig at de troende oppbevarte det innvidde nattverdrød i sine hjem for å kunne kommunisere når de ønsket (sml. Tertullian, Ad uxor. 2, 5; De orat. 19; Cyprian, De lapsis 26; Basilius Ep. 93). Eneboerne tok det med til ørkenen (sml. Basilius Ep. 93). Til små barn utdeltes i oldtiden den hellige nattverd ofte bare i vinens skikkelse. Vi kan også henvise til de såkalte presanktifikat-gudstjenester, som i oldtiden, like så vel som i nåtiden, på bestemte dager (langfredag og hos grekerne oftere i fastetiden) ble holdt istedenfor den hellige messe, og som ikke bestod av annet enn mottagelsen av nattverdrød som var konsekrent en av de forutgående dager (sml. Cyprian, De lapsis 25; Augustin, Ep. 217).

De som kommuniserte under messen, mottok som regel begge skikkelser. Men dog fantes det allerede i oldtiden troende som også under messen mottok nattverden bare under brødets skikkelse. Et bevis derfor er at det på pave Leo I's tid var hemmelige manikeere, som sammen med de troende mottok den hellige kommunion (sml. Leo I, Sermo 4 de Quadr.). Manikeerne, som forkastet nattverdkalken ut fra sin lære at vinen er noe djevelsk, hadde umulig kunnet holde seg skjult dersom alle de troende drakk av kalken. For å finne ut hvem som var manikeere foreskrev da pave Leo og Gelasius at alle skulle kommunisere under to skikkelser Senere, da den manikeiske sekt var forsvunnet, ble denne forskrift opphevet, og det ble mer og mer skikk at de troende også under messen mottok nattverden ,bare under brødets skikkelse. Ved slutten av det 13. århundre var denne skikk alminnelig.

Da hussittene i det 15. århundre, og senere reformatorene, propagerte nattverdkalken under påskudd av at den kreves til mottagelsen av den hele Kristus, lovfestet Kirken den eksisterende praksis at bare den celebrerende prest drakk av kalken. Denne lov var en nødvendig forholdsregel til bekjempelse av den hussittiske vranglære, som konsekvent fører til fornektelsen av den levende Kristus på våre altre. Dersom Kristi legeme og blod virkelig var skilt fra hverandre i Nattverden - således som lutheranerne forutsetter - måtte vi anta at det er et *lik* vi mottar i den hellige kommunion og oppbevarer i tabernaklet. Denne sørgelige forestilling, som ville ha virket ødeleggende på folkets andakt til Alterets Sakrament, måtte Kirken holde fjernt fra de troende.

[Dog har Luther ennå etter sitt frafall med stor kraft forsvart kommunionen under én skikkelse. Således skriver han: "Man bør nøye seg med én skikkelse, og urokkelig tro at Kristus ikke er delelig, men fullstendig hel og udelt nærværende under hver av sakramentets skikkelser" (Jenautgave I, 219 a). "De som mottar nattverden blott under én skikkelse, synder ikke, fordi Kristus ikke har befalt å nyte begge" (Jenautgave 111, 215 a). "Dersom et kirkemøte ville innføre og tillate bruken av begge skikkelser, så ville vi heller innføre og tillate alt i verden, enn at vi med konsilets tillatelse skulle bruke begge skikkelser. Tvert imot da ville vi håne og spotte hele kirkemøtet med dets bud og tillatelser og da enten bare motta én eller slett ingen skikkelse (Wittenbergerutgave VII, 367 b).

Og den kjente protestantiske teolog Leibnitz skriver: "Det kan ikke benektes, at Kristus ifølge sin konkomitans, dvs. hans kjøds og blods uadskillelige tilværelse, mottas under hver enkelt skikkelse i kommunionen, og hans legeme er heller ikke adskilt fra hans blod" (Syst. theol. s. 250).]

Årsaken til at det etter hvert var blitt mer og mer skikk å motta nattverden under brødets skikkelse alene, er de praktiske vanskeligheter som er forbundet med kommunionen under begge skikkelser. Således mangel på den fornødne vin i mange land hvor det ikke vokser druer (tenk på de dårlige kommunikasjonsmidler i middelalderen). Og det går ikke an å erstatte vin med noen annen drikk. Jesus har ikke overlatt det til menneskene selv å bestemme elementene for det hellige Sakrament. Det kreves ekte vin (sml. Luk. 22, 15 "vintreets frukt"). Protestantene tar det ikke alltid så nøye med dette, og dessuten er antallet av deres nattverdgjester helt ubetydelig i forhold til katolikkene. Mange katolikker mottar den hellige kommunion hver dag, således som det er Jesu ønske og som det var praksis i apostlenes tid. I en middelstor menighet i gode katolske egner er det hver uke tusenvis av nattverdgjester. Også hygieniske grunner har spillet inn. Enhver kan forstå at folket under de store epidemier i middelalderen nok ofte var redd for å drikke av samme kalk. Enn videre krever kommunionen under begge skikkelser alt for mye tid til en hyppig massealtergang, og utsetter det hellige blod lett for å bli spilt. Protestantene slår de rester som blir igjen i særkalkene, sammen med skyllevannet i vasken. Hos oss katolikker ville dette være en vanhelligelse.

All den stund to skikkelser ikke er absolutt påkrevet til kommunionsens fulle virkning, hadde Kirken rett og plikt til å ta hensyn til alle disse vanskeligheter.

VI

Messeliturgjens seremonier.

Vi mennesker pleier å uttrykke våre tanker ikke bare ved ord men også ved handlinger eller seremonier. Seremonier anvendes så vel i det borgerlige liv som i det religiøse liv. Å forkaste de religiøse seremonier fordi de er noe utvortes, er ulogisk. Ti da kan vi like så godt forkaste enhver forkynnelse eller bønn ved ord, som jo også er noe utvortes. Det er ikke noen vesentlig forskjell mellom et ord og en seremoni. Begge er tegn. Ord er tegn for våre ører, mens seremonier er tegn for våre øyne eller andre sanser, og som sådanne ofte bedre i stand til å tale til oss enn ord. Ved hjelp av alle våre sanser vil Kirken oppløfte vårt sinn til betraktningen av de himmelske sannheter. Med hele vår person må vi ta del i gudstjenesten. Dersom våre sanser ikke festes til religiøse gjenstander, vil andre gjenstander og vår ustadige fantasi alt for lett føre våre tanker bort fra Gud.

Seremonier er ikke i strid med at "Gud skal tilbes i ånd og sannhet" (Joh. 4, 23). Jesus ville ved disse ord si at gudsdyrkingen må komme fra hjertet for å kunne behage Gud. Men meningen er ikke at vår gudsdyrking skal holdes innestengt i hjertet. Ti da ville vi heller ikke ha lov å uttrykke vår tilbedelse ved ord. Jesus rettet seg mot den jødiske offertjeneste, som hadde utartet seg til noe rent utvortes, og som også var ufullkommen på grunn av at den bare var forbilledlig. Den offertjeneste som vi i den Nye Pakt tilber Gud ved, inneholder sannheten (dvs. virkeligheten), som den Hellige Ånd ved sin indre nåde opplyser vår ånd om.

En utelukkende innvortes kultus er i strid med vår menneskelige natur, som består av sjel og legeme, og som ved hjelp av sanseintrykk må erverve sin erkjennelse. Uten noen utvortes kultus ville det heller ikke eksistere noen offentlig kultus. Gjennom den ytre gudsdyrking forkynner Kirken oss den sannhet som vi må tilbe Gud i.

Jesus selv brukte ofte seremonier. Han knelte under bønnen (Luk. 22, 41); åndet over apostlene (Joh. 20, 22); oppløftet sine hender til velsignelse (Luk. 24, 50); brukte alle slags symbolske tegn ved helbredelsen av de syke (sml. f. eks. helbredelsen av den døvstumme - Mark. 7, 33-34); la velsignende sine hender på de små barn (Mark. 10, 16). Det var så langt fra Jesu mening å fordømme den utvortes kultus, at Han tvert imot "ble fortæret av iver for Guds hus" (Joh. 2, 17). Til den første hellige messe valgte Jesus en "stor" sal (Mark 14, 15). Den måtte være stor, for den skulle også i fremtiden brukes som kirken (sml. Ap. gj. 1,

13). Ikke Kristus, men nettopp antikristen vil ta fra Gud "alt som kalles helligdom", dvs. den utvortes kultus (2 Tess. 2, 4). At Jesus ikke ringeakter de ytre former for gudsdyrking, fremgår også derav at Han innstiftet en rekke synlige rituser (sakramenter) for å meddele oss sin nåde: så som dåpen, nattverden, feringen (Ap. gj. 8, 17; 19, 6; Hebr. 6, 2), prestevigselen (1 Tim. 5, 22; 2 Tim. 1, 6), den siste salving (Jak. 5, 14). I nattverdsalen omgav Jesus den sakramentale ritus med forskjellige seremonier for å øke høytideligheten. Han vasket apostlenes føtter (Joh. 13, 5). Han ba med øynene løftet mot himmelen (Joh. 17, 1).

Jesus lot seg også hylle ved seremonier. I høytidelig prosesjon drog Han inn i Jerusalem (Matt. 21, 1-9). Han roste det at man salvet hans hode og føtter, og irectesatte dem som ville hindre det (Matt. 26, 6-10; Luk. 7, 44-46; Joh. 12, 1-8). Han lot seg tilbe ved at man falt ned for Ham (Matt. 14, 33; Luk. 5, 8. 12; 17, 16; Joh. 9, 38).

Også Jesu gjenkomst ved verdens ende vil bli ledsaget av seremonier. "Da skal Menneskesønnens tegn (korset) vise seg på himmelen . . . og de skal se Menneskesønnen komme i himmelens skyer med kraft og mye herlighet. Og Han skal utsende sine engler med basunens veldige røst" (Matt. 24, 30-31) Og hvor finner vi et herligere ritual og mer praktfulle seremonier enn i åpenbaringens beskrivelse av den himmelske gudstjeneste? Himmelen fremstilles som et "tempel" (7, 15), hvor det er et "gullalter foran tronen" 8, 3), "prester" med "røkelseskar av gull" (5, 8) og med "gullkroner på sine hoder" (4, 4). Vi ser prestene "falle ned" for å tilbe (4, 10). Kristus beskrives omgitt av syv gull-lysestaker " (1, 13). "Foran tronen og foran Lammet stod en stor skare, som ingen kunde telle, med lange hvite klær på og med palmegrener i hendene" (7, 9). "De hadde Lammets navn og dets Faders navn skrevet på sine panner" (14, 1). I en prosesjon "fulgte de Lammet, hvor det gikk" (14, 4). Det hørtes musikk, mektigere enn noe katedralorgel, som lyden av mange vann og som lyden av sterk torden . . . som harpespillere som spiller på sine harper" (14, 2). Når Gud i sitt inspirerte ord vil uttrykke for oss de saliges gudsdyrking ved hjelp av seremonier, skulle det da ikke være passende at vi bruker de samme seremonier for å uttrykke vår gudsdyrking?

Messeliturgiens seremonier er for største del eldgamle. Hver enkelt av dem har en dyp mening, som utenforstående bør sette seg inn i, istedenfor å beskyldte den katolske Kirke for utvorteshet.

Vi lar her følge en forklaring av de viktigste seremonier og symboler som anvendes ved den hellige messe.

Korstegnet er en bekjennelse av vårt håp om å få del i korsofrets fortjenester. Ved å trykke et kors på vårt legeme skal vi også minne oss om at vi må bli korsfestet sammen med Kristus.

Å betegne seg med et kors er en gammel skikk, som har vært i bruk fra de første kristne tider av. "Denne praksis" - skriver Tertullian (år 211) - "finner vi ingen forskrift om i den hellige Skrift, men den er kommet til oss gjennom overleveringen" (De corona 3-4). Hvorfor har protestantene (i strid med Luthers lille katekismus) forkastet dette hellige tegn, som fra oldtiden av var et særmerke for de kristne?

Vi pleier å gjøre korsets tegn før og etter bønnen. Derved minner vi oss om at hver bønn må forrettes i Jesu navn, dvs. i tillit til korsofrets fortjenester. Med et korstegn begynner og avslutter vi også den hellige messe (ved trinnbønnen og sluttvelsignelsen). De mange kors presten tegner over offergavene, skal stadig minne oss om Kristi korsdød, hvorfra messeofret har sin kraft.

Ved begynnelsen av Evangeliet tegner vi et lite kors på pannen, munnen og brystet for å be om nåde til å forstå, frimodig å bekjenne og i vårt hjerte å bevare Guds ord.

Knebøyningen er et naturlig uttrykk for selvfornedring. Når endog Jesus, Gud-mennesket, ba på kne (Luk. 22,41) og likeledes apostlene (Ap. gj. 9,40; 20,36; 21,5; 3, 14) må heller ikke vi unnse oss for det. Uttrykkelig sier Skriften at for Gud "skal hvert kne bøye seg" (Es. 45, 23; Rom. 14, 11; Fil. 2, 10).

Den knebøyning vi katolikker gjør før vi tar plass vår benk og når vi forlater kirken, er en hilsen til r Frelser i tabernaklet. Hvor meget hjelper ikke denne seremoni til å minne oss om Jesu nærvær!

Etter forvandlingen gjør presten et knefall hver gang han skal ta det hellige sakrament i sine hender.

En stor del av messebønnene ber presten med **utstrakte hender** for å etterligne Jesu holdning på korset. Å oppløfte sine hender under bønnen er en gammel kristen skikk (sml. 1 Tim. 2, 8). I Mose tid har Gud en gang latt folkets frelse avhenge av denne måte å be på (2 Mos. 17, 11 flg.).

Å slå seg, for brystet er en bekjennelse av straffskyldighet, og blir rost av Jesus i Luk. 18, 13. Presten bruker denne seremoni under "Confiteor" og andre bønner som inneholder en syndsbejennelse.

Før lesningen av **Evangeliet** blir messeboken båret fra den venstre side av alteret til den høyre (venstre og høyre regnet fra presten, når han står vendt til folket). Som Kristi eget ord skal nemlig Evangeliet ha æresplassen.

I de høytidelige levittmesser synges Evangeliet av diakonen. Først legger han evangelieboken på alterbordet (for å symbolisere at han mottar den av Kristus), og går så, etter at presten har meddelt ham sin velsignelse, i prosesjon ledsaget av lysbærere til høyre side av koret (nær kommuniensbenken). Denne prosesjon skal forestille hvorledes apostlene på Jesu befaling dro ut for å opplyse verden med Kristi Evangelium.

Etter lesningen av Evangeliet **kysser presten messeboken** av ærefrykt for Guds hellige ord.

Ved tilberedelsen av kalken **blander presten litt vann i vinen**. Dette skal symbolisere foreningen mellom Kristi guddommelige og menneskelige natur. Vannet også et symbol på de troende, som må gjøre seg ett offer med Kristus.

Når presten (ved Offertoriet) legger offergavene på alteret, legger han først med hostien og kalken **et kors** alterbordet for å anskueliggjøre Kristus som utstrakt korset.

Prestens **håndtvetting** skal, liksom fotvaskingen i nattverdsalen, minne oss om at vi må ta del i de hellige mysterier med et rent hjerte.

Litt før forvandlingen **legger presten sine hender på offergavene** for liksom å legge sine og folkets synder på Jesus, vårt offerlam. Det samme gjorde prestene i den Gamle Pakt med ofrene.

Ved forvandlingen **løfter messetjeneren Prestens messehagel**. Før i tiden var nemlig messehaglene svært store og presten trengte denne hjelp for lettere å kunne løfte den hellige hostie og kalken. For oss er denne seremoni en påminnelse om at vi alle i tankene løfte offerlammet til den himmelske Fader.

Brytningen av den hellige hostie like før kommunionen symboliserer hvorledes Jesus ble "knust for våre misgjerninger" (Es. 53, 5).

De tegn messetjeneren ved de forskjellige deler av messen gir med **alterklokken**, hjelper de troende til lettere å følge med. Særlig i store kirker er dette av stor praktisk betydning.

Den oppadstigende, velluktende **røkelse** er et vakkert symbol på bønnen (Salme 140 [141], 2). Johannes så englene og de hellige anvende røkelseskar i den himmelske gudstjeneste (Åp. 5, 8; 8, 3-4), som sikkert er et passende forbillede for gudstjenesten på jorden.

Bruken av røkelse i den kristne liturgi er meget gammel (helt fra den tid da Kirken etter at kristenforfølgelsene hadde opphørt, begynte å feire gudstjenestene med større høytid).

Imidlertid må det bemerkes at røkelsen på langt nær ikke spiller en så viktig rolle i vår liturgi som utenforstående ofte tror. Ved den hellige messe pleier røkelsen bare å bli brukt på høytidsdager. Incenseringen av alteret, evangelieboken og presten, som da finner sted, må selvfølgelig ikke oppfattes som en tilbedelse, men som en vigsling og æresbevisning på unn av deres forbindelse med Kristus. Også de troende blir ved Offertoriet incensert for å bli helliget til en offergave, ”Gud til en velbehagelig duft” (Ef. 5, 2).

Alteret og alt dets tilbehør er full av herlig symbolikk.

Den innvidde altersten med de fem korsmerker er bilde på Jesus, ”den levende sten, som vi må komme hen til og må bli bygget opp på som et hellig presteskap til å bære frem. åndelige ofre” (1 Peter 2, 4-5; Ef. 2, 20). Hver gang presten vender seg til folket kysser han først det hellige offerbord for å uttrykke at han mottar fra vår Herre den velsignelse han ved sitt ”ominus vobiscum” utbreder over de troende.

I alterbordet er det innmuret noen **små relikvier av martyrer**. Helt fra oldtiden av frembar man gjerne den hellige messe over martyrenes graver. Også i den himmelske gudstjeneste så Johannes ”under alteret deres sjeler som var myrdet for Guds ords skyld” (Åp. 6, 9). Martyrenes lidelser er et offer (Fil. 2, 17; 2 Tim. 4, 6; Visd. 3, 6), som ”utfyller Kristi lidelser” (Kol. 1, 24), som Kirken derfor ofrer til Gud i forening med i Kristi lidelser. Vi forherliger Gud i hans martyrer, og ber samtidig om deres forbønn. Da de nemlig har del Jesu lidelser, utøver de i himmelen ved sin forbønn en prestegjerning sammen med Ham (Åp. 4, 4). Relikviene i alterbordet er også en påminnelse om at vi for å få del i Kristi offer må ofre oss selv (være beredt til å lide) med Ham.

Krusifikset, som står på alteret, og som presten gjentagne ganger ser opp til, skal minne oss om Kristi korsoffer, som den hellige messe gjør nærværende blant oss.

Alterlysene er et symbol på Kristus, ”verdens lys” (Joh. 8, 12), og på de troende, som skal være ”lys i Herren” (Ef. 5, 8). Ved å fortære seg selv forestiller de også Jesu offerkjærlighet og det offersinn vi må hengi oss selv med. Liksom deres flamme higer oppad, skal vårt hjerte ”søke det som er oventil” (Kol. 3, 1-2).

Blomstene på alteret formaner oss til at vi ved våre dyder skal være ”en Kristi vellukt” (2 Kor. 2, 15).

Også **prestens liturgiske klær** er et middel til å henlede vår oppmerksomhet på de hellige mysterier. De tjener ikke til å fremheve prestens egen person, men tvert imot til å la den tre tilbake, nemlig ved å minne om at han ikke opptrer i sitt eget navn, men i Kristi navn. At bruk av liturgiske klær ikke er i strid med u ånd, fremgår allerede derav at Han selv viste seg for Johannes ”kledt i en fotsid kjortel og ombunden med et gullbelte” (Åp. 1, 13).

De forskjellige deler av prestens offerskrud har en dyp symbolsk betydning. De skal minne om det hvite kledebon Jesus ble iført, de rep Han ble bundet med, den tornekrone som ble lagt på hans hode, og det kors Han bar på sine skuldre Samtidig er det til hvert av kledningsstykkene knyttet en spesiell moralsk tydning, som uttrykkes i de bønner presten ber, mens han ifører seg messedrakten. Ved disse bønner og den ledsagende påkledning får presten høve til å samle sine tanker, så han ikke uforberedt begynner den hellige offerhandling.

Når en biskop frembærer messeofret, pleier han å ta klærne fra alteret for enda bedre å symbolisere at han ”ikler seg Herren Jesus Kristus” (Rom. 13, 14).

Også offerskrudets **forskjellige farger** har sin betydning. Den hvite farge betyr glede og brukes på de fleste festdager. Rødt, ildens og blodets farge, brukes i pinseuken og på martyrenes fester. Fiolett er botens farge og brukes derfor i advents- og fastetiden. Grønt betyr håp og brukes til de alminnelige søndager utenom fest- og botskretsene. Sort, sorgens farge, brukes på Langfredag og ved messer for de avdøde.

Den **evige lampe** foran tabernaklet minner oss om Jesu stadige nærvær i våre kirker, hvor vi alltid kan komme til Ham for å finne hvile for våre sjeler (Matt. 11, 28-29). Når vi på et fremmed sted trer inn i en kirke, hjelper evighetslampen oss til lett å finne det alter, hvor det hellige Sakrament oppbevares.

Vievannskaret, som er anbrakt ved inngangen til kirken, formaner oss til å rense vårt sinn, når vi kommer inn i Guds hus. Ti ”for Guds hus sømmer seg hellighet” (Salme 92 [93], 5). Ved å bestenke oss med vievann uttrykker vi vår bønn om å få et rent hjerte. Dessuten har vievann en særlig rensende kraft (ved å fordrive onde tanker, bortta mindre synder og oppvekke anger) på grunn av de bønner Kirken ved velsignelse av dette vann har bedt for dem som blir bestenkt med det.

At Kirken forbinder sin forbønn til synlige tegn, er meget nyttig. Derved minner den oss stadig om sin forbønn for oss, og oppmuntres vi til å be i forening med Kirken. På grunn av at anvendelsen av disse tegn (som vievann) må ledsages av vår personlige bønn (anger, tillit, kjærlighet til Gud), bidrar de meget til å fremme bønnelivet.

Bruken av vievann er meget gammel. Omkring året 200 taler allerede Tertullian om vann som er helligt Ved påkalling av Gud. (Sml. også Constit. Apost. VIII, 28).

Før høymessen pleier presten (enten stående i kordøren eller gående gjennom kirken) å stenke vievann over de troende. På mange steder brukes dertil en vievannskost, og muligens er det dette som har gitt anledning til den meningsløse oppfatning hos en del protestanter her i landet at man hos katolikkene feier annerledes troende ut av kirken.

VII Hvorfor anvendes det latinske språk i messeliturgien?

Grunnen dertil er ikke at Kirken ønsker å hemmeligholde messebønnenes innhold. I en katolsk bønnebok kan enhver finne en oversettelse av den latinske tekst. Heller ikke har Kirken noen interesse av å ville såre våre nasjonalfølelser. Enhver må kunne forstå at det er meget alvorlige grunner som har beveget den til å holde fast ved det latinske språk i sin liturgi. Vi vil nevne noen av dem:

Latin er et dødt språk, som ved sin uforanderlighet er bedre i stand til å bevare de guddommelige sannheter uforfalsket enn et levende språk, hvis ord og betydning ofte skifter med tidene.

Det latinske språk i vår liturgi vitner om den katolske Kirkes enhet med oldkirken. Sektene, som skiller seg fra moderkirken, beholder aldri latin som sitt liturgiske språk. Derfor er allerede det faktum at man i St. Olavs tid her i landet leste messen på latin, et bevis på at det er den katolske Kirke han innførte i Norge.

Et felles liturgisk språk synliggjør og bevarer bedre enheten og freden i Kristi verdensomfattende Kirke. Enhver språkstrid holdes derved fjernt fra Kristi hellige offer, som skal samle alle kristne. Hvor viktig dette er vil enhver forstå som tenker på all den splittelse og fanatisme som språkstriden (særlig på grunn av de stadige forandringer av landegrensene) i alle århundrer har fremkalt. Takket være det latinske språk føler en katolikk seg i et fremmed land straks hjemme i kirken. Også prestene har derved anledning til å feire offerhandlingen i de land hvor de er ukjent med språket.

At presten ber messebønnene på latin istedenfor på folkets eget språk, er også av aller største betydning ved at det minner de troende om at messens egentlige verdi ikke består i prestens bønner, men i Kristi offerhandling. Istedenfor at det latinske språk hindrer de troendes forståelse av messen, henleder det faktisk bedre enn noe levende språk deres oppmerksomhet på det vesentlige ved messen. Dersom messen overalt ble holdt på folkets eget språk, ville mange komme til å legge for mye vekt på at man forstår presten. De ville glemme at hovedsaken ved overværelsen av messen består i å være tilstede ved Jesu offerhandling. Og følgen ville være at de, når de kommer på et sted hvor de ikke har anledning til å høre sitt eget språk, ville holde seg vekk fra messen.

Ved hjelp av det latinske språk oppdrar også Kirken de troende til å be mer personlig. De blir nødt til å be messebønnene selv, istedenfor at de bare kan sitte og "høre på presten".

VIII

"Kom i hu at du helligholder hviledagen."

"Siden vi da har en stor yppersteprest, ... så la oss tre frem med frimodighet for nådens trone, for at vi kan få miskunn og finne nåde til hjelp i rette tid" (Hebr. 4, 14-16). "La oss gi akt på hverandre, så vi gjensidig oppmuntrer hverandre til kjærlighet . . . og ikke unndrar oss vår forsamling" (10, 24-25).

En som vet hva den hellige messe er, vil lett forstå hvorfor Kirken pålegger det som en alvorlig samvittighetsplikt å overvære den hellige offerhandling på Herrens dag. Fra apostlenes tid av har de kristne oppfattet søndagsplikten først og fremst som en plikt til å "samle seg for å bryte brød" (Ap. gj. 20, 7 – å feire den hellige Nattverd). Bibelen taler ikke ennå om søndagen som en hviledag. Den er blitt til de kristnes hviledag som følge av at den var en dag som var bestemt til gudstjenesten. Man oppfyller ikke sin søndagsplikt ved bare avholde seg fra arbeide. Dette er den negative og minst viktige del av søndagsplikten. Man skal "helligholde" hviledagen, dvs. ikke bare holde hviledagen. Den må være en helligdag. Det 3. bud hører til den del av dekalogen, som handler om våre plikter overfor Gud. Hvis det bare gjaldt å skaffe menneskene en feriedag, ville Gud ikke ha satt dette bud foran i de ti bud, før budet om kjærligheten til våre foreldre, budet om ikke å myrde, ikke å begå ekteskapsbrudd, osv. Den ukentlige hviledag er "Herrens dag". Den ikke en dag vi selv fritt kan disponere over. Vi skal hvile fra vårt arbeide for å dyrke Gud og å helliggjøre vår sjel. Og den eneste gudstjeneste som fullkomment behager Gud, er den eukaristiske offerhandling, hvorved vi ofrer Ham hans Enbårne Sønn. Den hellige messe er den viktigste kilde til helliggjøring, fordi den er ett og det samme som korsofferet.

Budet om å overvære den hellige messe gjelder hver søndag. Det er ikke nok å gå til messen av og til, ettersom vi har lyst til. "Kom i hu at du helligholder hviledagen", dvs. hver hviledag. "Hviledag etter hviledag skal alt kjød komme for å tilbe for mitt åsyn" (Es. 66, 23). Uten at det var en alvorlig plikt å overvære den hellige messe hver søndag, ville forsømmelsene bli så alminnelige og hyppige at hele det kristne liv etter hvert ville utdø blant folket.

Den hellige messe er den veldigste begivenhet på jorden, som må sammenstilles med Bethlehems og Golgatas store begivenheter, og som vi derfor ikke kan stå likegyldig overfor. Når Jesus ved et ubegripelig under av sin allmakt kommer ned på alteret for å ofre seg for oss og sammen med oss, da skal vi ikke holde oss borte, som om det ikke vedkommer oss. En som ringeakter den hellige messe, ringeakter Paktens blod. Og "hvilken hard straff fortjener ikke den som ringeakter Paktens blod" (Hebr. 10, 29)?

Kom trofast til den hellige messe, og sørg alltid for å være tidsnok i kirken, dvs. før messens begynnelse. Den hellige handling krever forberedelse. Det er en sørgelig mangel på liturgisk ånd når en mener å kunne unnvære de innledende bønner (velsignelsen med vievann, trinnbønnen, syndsbekjennelsen osv.), som skal sette oss i det rette sinnelag til å ta del i de hellige mysterier. Når en er innbudt til et verdslig

gjestebud, sørger en nok for å være i tide. Men vil du da være mindre høflig overfor Jesus, som innbyr deg til sitt himmelske festmåltid?

Å overvære den hellige messe må være vår høyeste glede. Å, om vi iallfall hadde den samme lengsel etter helligdommen som den fromme israelitt, hvis tabernakel bare var et skyggebillede av våre gudshus.

”Hvor elskelige er dine boliger, hærskaenes Herre. Min sjel higer og vansmekter av lengsel etter Herrens forgårder. Mitt hjerte og mitt kjød roper med fryd til den levende Gud. Spurven har jo funnet seg et hus, og svalen et rede, hvor den kan legge sine unger. Dine altre er mitt tilfluktssted, hærskaenes Herre, min konge og min Gud. Salige er de som bor i ditt hus, Herre; de skal lovprise Deg i evighet” (Salme 83 [84]).

Ja, salige er de som trofast oppfyller sin søndagsplikt. Fordi - som det gamle ordspråk sier - ”som søndag er skal din dødsdag være”.